

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์
แนวทางการพัฒนากลุ่ม/เครือข่ายเด็กและเยาวชนโดยการสนับสนุนของ
ชุมชนตำบลน้ำพี อำเภอกองแสนขัน จังหวัดอุดรดิตถ์

นางสมใจ ยาป่าคาย และคณะ

ธันวาคม 2545

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์
แนวทางการพัฒนากลุ่ม/เครือข่ายเด็กและเยาวชนโดยการสนับสนุนของ
ชุมชนตำบลน้ำพี้ อำเภอทองแสนขัน จังหวัดอุตรดิตถ์

คณะผู้วิจัย

นางสมใจ	ยาป่าคาย
นางสาวภาณิชา	นาคเลี้ยง
นายสมคิด	อ่อนดี
นางบุญเรือน	ศรีสุวรรณ
นางสาวสมทรง	โนฟอง
ร.ต.รักศักดิ์	รัตนเสถียร
นายไวพจน์	เพ็งเป็ล
นายภูวนาท	แก้วอาณา
นางดวงแข	อินทะรุ่งเรือง
นายเฉลียว	สินวนคำ
นายบำรุง	มีแก้วแกม
นายพี	สมุดคำ

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
ชุดโครงการเด็ก เยาวชนและครอบครัว

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้สำเร็จด้วยความอนุเคราะห์ทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงาน กองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และได้รับคำแนะนำช่วยเหลือทั้งแนวคิดและการวิเคราะห์ข้อมูล ตลอดจนการเขียนและรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดีจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตรนาภา พรหมมา ซึ่งผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้ง และขอบพระคุณอย่างยิ่ง นอกจากนี้ยังได้รับความอนุเคราะห์ในการรวบรวม สรุปข้อมูลและจัดพิมพ์จากเจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานวิจัยท้องถิ่น คุณปิยกานต์ พักสด และคุณมยุรา ลือใจอินทร์ เป็นอย่างดี

และที่สำคัญงานวิจัยครั้งนี้จะสำเร็จไม่ได้เลยหากไม่ได้รับความร่วมมือของชุมชนตำบลน้ำพี้ อำเภอทองแสนขัน จังหวัดอุตรดิตถ์

คณะวิจัยมีความซาบซึ้งในความกรุณาของทุกท่านที่ได้กล่าวถึงและผู้ที่ได้มีส่วนร่วมสนับสนุนที่มีจากกล่าวนามได้ทั้งหมด จึงขอขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างยิ่งด้วยความจริงใจ

สมใจ ยาป่าคาย และคณะ

ธันวาคม 2545

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีมุ่งเพื่อหาแนวทางการพัฒนากลุ่ม/เครือข่ายเด็กและเยาวชนโดยการสนับสนุนของชุมชนตำบลน้ำพี อำเภอกองแสนขัน จังหวัดอุดรธานี วิธีการศึกษาเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยระยะแรกเป็นการศึกษาบริบทชุมชนและสถานการณ์เดิมของชุมชนและกลุ่มเยาวชน ระยะที่ 2 เป็นการหาแนวทางการพัฒนากลุ่ม/เครือข่ายเด็กและเยาวชน โดยการสนับสนุนของชุมชน โดยนำผลที่ได้จากการศึกษาระยะแรกมาเป็นข้อมูลประกอบการจัดกิจกรรม กิจกรรมหลักของการดำเนินงานระยะที่ 2 เป็นการจัดเวทีเพื่อร่วมกันคิดวิเคราะห์ปัญหาที่มีอยู่ การร่วมกันวางแผน แล้วนำแผนมาปฏิบัติและมีการตรวจสอบประเมินหาข้อสรุปเพื่อการปรับปรุงพัฒนาและขยายผล

จากการวิจัยพบว่า เด็กและชุมชนมีส่วนร่วมกันสนับสนุน มีความสัมพันธ์เกี่ยวโยงกันโดยพื้นที่ใกล้เคียง และครอบครัว สังคมที่มีการเชื่อมโยงโดยมีกระบวนการที่ใช้ให้แสดงแนวคิดการมีส่วนร่วมจากการจัดเวทีย่อย เวทีกลาง แล้วได้ข้อสรุป เป็นวิธีการในการพัฒนาไปในทิศทางเดียวกัน เป็นโครงสร้างการบริหารจัดการกลุ่ม จากกลุ่มย่อย 5-10 คน/กลุ่ม มาเป็นกลุ่มใหญ่ แล้วแต่ละกลุ่มจะทำกิจกรรมเน้นเรื่องอาชีพและหารายได้เสริมเพิ่มเติม และได้กระบวนการกลุ่มนำกลุ่มเด็กเยาวชนบำเพ็ญประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น การใช้แกนนำเครือข่ายในการขับเคลื่อนให้เกิดพลังและบำเพ็ญประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน เด็กและเยาวชนรู้จักการบริหารเวลาและเปรียบเทียบกิจกรรมกลุ่ม การรู้จักตั้งกฎเกณฑ์กติกาเพื่อใช้ในการบริหารกลุ่ม การบริหารเวลาและรู้จักรับผิดชอบในบทบาทและหน้าที่ของตนเองในโครงสร้างของกลุ่ม และร่วมกันระหว่างเด็ก ๆ องค์กรชุมชน ในการสนับสนุนให้เกิดความยั่งยืน

ผลการพัฒนากลุ่ม/เครือข่ายเด็กและเยาวชนพบว่า การศึกษากลุ่มเด็กและเยาวชนตำบลน้ำพีโดยใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วม โดยให้อิทธิพลชุมชนและกลุ่มเด็กให้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนโดยการจัดเวทีระดมความคิดแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ให้ได้แกนนำเครือข่ายและขับเคลื่อนหาเครือข่ายเด็กและเยาวชน จัดเวทีกลางหรือหาแนวทางการพัฒนากลุ่มเด็ก/เครือข่ายเด็กและเยาวชนได้ศึกษาดูงานตามสถานที่ต่าง ๆ เด็ก ๆ ลงมือปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มโดยได้รับการสนับสนุนจากองค์กรของชุมชน องค์กรท้องถิ่นและผู้ทรงคุณวุฒิ จากการวิจัยทั้งงานพบว่าสามารถตั้งผู้ปกครอง ผู้รู้ในชุมชนมามีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เด็กและเยาวชนสามารถพัฒนาวิธีคิด มีเทคนิคการจัดการ และได้ยุทธศาสตร์ในการดำเนินการตามกระบวนการเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ก่อให้เกิดผลที่สำคัญคือ เกิดเครือข่ายเด็กร่วมกับชุมชนและประสานความ

สัมพันธ์ระหว่างเด็กและผู้ใหญ่ได้ดีขึ้น มีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับเด็กโดยตรง เช่น โรงเรียนให้หันมาสนใจและสนับสนุนกิจกรรมกลุ่มของเด็กและเยาวชน เกิดองค์ความรู้กับตัวกลุ่มเด็กโดยไม่รู้ตัว เด็กๆ กล้าแสดงออกอย่างมีเหตุผล รู้จักยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รู้จักพัฒนาวิธีการที่หลากหลาย รู้จักขั้นตอนหาผู้รู้ เรียนรู้ ทดลอง ปรับปรุง และหาแหล่งคนซื้อ ในการปฏิบัติกิจกรรมของแต่ละกลุ่มได้บูรณาการเข้าด้วยกันโดยไม่รู้ตัว เด็กๆ รู้จักบริหารจัดการกลุ่ม บริหารเวลา บริหารงบประมาณ ขั้นตอนการดำเนินการ รู้จักการจดบันทึก การจัดทำบัญชี การตั้งกฎเกณฑ์ของกลุ่ม วิธีการและขั้นตอนการทำกิจกรรม รู้จักพัฒนาตนเองด้านสุขภาพ จริยธรรม มีความเสียสละ อดทน และเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ทำกิจกรรมกลุ่ม เล่นกีฬา ปลอดภัยจากสิ่งเสพติด หลังจากเด็กได้เข้าร่วมโครงการเด็กได้เป็นตัวอย่างที่ดีของชุมชนและยังสามารถเป็นวิทยากรให้แก่กลุ่มเด็กในจังหวัดอุตรดิตถ์ที่ประสานงานมาขอความร่วมมือให้ไปมีส่วนร่วมในการอบรมกิจกรรมกลุ่ม

แนวทางในการขับเคลื่อนการพัฒนากลุ่ม/เครือข่ายเด็กให้เกิดความยั่งยืนต่อไป มีการกำหนดให้โรงเรียนเป็นแกนนำในการขับเคลื่อนและประสานงานระหว่างกลุ่มเด็กและเยาวชน ชุมชนองค์กรต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกในการหนุนเสริมและสนับสนุนกลุ่มเด็ก ซึ่งโรงเรียนที่เป็นแกนนำ คือ โรงเรียนบ้านน้ำพี มีตมภาพที่ 214 โดยให้จัดเป็นแผนการเรียนรู้หรือหลักสูตร หรือแผนการจัดกิจกรรมเสริมเป็นชมรม ซึ่งมีทีมงานเป็นคณะครูในโรงเรียน ชุมชน องค์กรภายในชุมชน เป็นผู้ร่วมกำหนดแผนการเรียนรู้หรือหลักสูตรหรือแผนการจัดกิจกรรมเสริม ติดตาม ประเมินผล ร่วมกัน โดยจัดการส่งเสริมกลุ่มเด็กทุกขั้วยาก เด็กปกติ และเด็กที่สนใจ ทั้งภายในโรงเรียนและนอกโรงเรียน

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อ	ข
สารบัญ	ค
สารบัญแผนภูมิ	ง
สารบัญตาราง	จ
บทที่ 1 บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
คำถามวิจัย	3
วัตถุประสงค์	3
ขอบเขตการศึกษา	3
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
กรอบแนวคิด	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2 บริบทชุมชนตำบลน้ำพี	
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของชุมชน	6
ตอนที่ 2 สภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน	10
ตอนที่ 3 วัฒนธรรมประเพณีของชุมชน	11
บทที่ 3 วิธีดำเนินการ	
ขอบเขตการศึกษา	20
วิธีดำเนินการวิจัย	
กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล	21
การวิเคราะห์ข้อมูล	21
ขั้นตอนการดำเนินงาน	22
บทที่ 4 ผลการศึกษา	
ตอนที่ 1 สภาพและศักยภาพของเด็กและเยาวชนตำบลน้ำพี	24
ตอนที่ 2 ศักยภาพของชุมชนที่เอื้อต่อการพัฒนาเครือข่ายเด็กและเยาวชน	37

สารบัญ

หน้า

ตอนที่ 3 จุดแข็ง จุดอ่อน ปัญหาอุปสรรคของชุมชน	
ต่อการพัฒนากลุ่ม/เครือข่าย	43
ตอนที่ 4 แนวทางการพัฒนากลุ่ม / เครือข่ายเด็กและเยาวชนตำบลน้ำพี้	45
บทที่ 5 สรุป อภิปรายและข้อเสนอแนะ	
สรุปผลการวิจัย	72
อภิปรายผล	76
ข้อเสนอแนะ	77
ภาคผนวก	70

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่	หน้า
1 สภาพและศักยภาพที่เอื้อต่อการพัฒนากลุ่ม/เครือข่ายเด็กและเยาวชน ตำบลน้ำพี	42
2 โครงสร้างการบริหารงานของคณะกรรมการกลุ่มเด็กและเยาวชนหมู่ที่ 1	52
3 โครงสร้างการบริหารงานกลุ่มเด็กและเยาวชน ระดับตำบล ของตำบลน้ำพี อำเภอทองแสนขัน จังหวัดอุดรธานี	62
4 กระบวนการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือขององค์กรท้องถิ่น	63
5 รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือขององค์กรท้องถิ่นเพื่อการส่งเสริม กลุ่มเด็กและเยาวชน	64
6 กลไกการขับเคลื่อนกลุ่ม/เครือข่ายเด็กและเยาวชนโดยความร่วมมือ ของชุมชนตำบลน้ำพี	67
7 แนวทางการขับเคลื่อนการพัฒนากลุ่ม/เครือข่ายเด็กและเยาวชน ตำบลน้ำพีที่ยั่งยืน	69

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 การเปรียบเทียบความแตกต่างของกลุ่มเด็กและเยาวชนด้านจิตใจ	26

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญ

ตำบลน้ำพี้ อำเภอทองแสนขัน จังหวัดอุตรดิตถ์ อยู่ห่างจากจังหวัดอุตรดิตถ์ ประมาณ 28 กิโลเมตร เป็นชุมชนที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดคือ “บ่อเหล็กน้ำพี้” ชาวบ้านตำบลน้ำพี้ส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพทำนา ทำไร่้อย และขายแรงงานต่างจังหวัด ทั้งให้เด็กอยู่กับคนแก่ จึงทำให้เกิดปัญหาชุมชน เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาเด็กกำพร้าพ่อแม่ ซึ่งเป็นปัญหาที่ชุมชนได้ดำเนินการแก้ไขมาอย่างต่อเนื่อง แต่ยังไม่ประสบผลสำเร็จ โดยทุกหมู่บ้านมีกลุ่มเด็กและเยาวชนอยู่แต่ไม่มีการขับเคลื่อน

เมื่อปี พ.ศ. 2543 โครงการพัฒนาเด็กและสภาพแวดล้อมจังหวัดอุตรดิตถ์ ได้รับอนุมัติเงินกองทุนเพื่อสังคมเป็นทุนสวัสดิการเพื่อเด็กทุกวัย ซึ่งมีเด็กในตำบลน้ำพี้ได้รับทุน จำนวน 33 คน และเด็กที่ได้รับทุนก็ได้ทำกิจกรรมตามรูปแบบของทุนในหมู่บ้านก็จะมีเด็กและเยาวชนรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ภายในกลุ่มและชุมชน ทำให้เด็กและเยาวชนเกิดการเรียนรู้จาก กิจกรรมที่ได้ปฏิบัติ แต่กิจกรรมส่วนใหญ่จะเน้นในด้านอาชีพ เช่น รวมกลุ่มทำขนม ทำของชำร่วย เลี้ยงสัตว์ บัณฑิตปลูกประคำ เพาะเห็ด และเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนจัดขึ้น ทำให้เด็กได้เรียนรู้การรวมกลุ่ม รู้จักการบริหารจัดการการเงินด้วยตนเอง การรวมกลุ่มทำกิจกรรมร่วมกัน โดยเด็กและเยาวชนจะเข้าร่วมกิจกรรมกับกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ในชุมชน กลุ่มเด็กในตำบลน้ำพี้คือ เด็กในหมู่ที่ 2 และ 7 มีสมาชิกแต่ละหมู่ประมาณ 20 คน เป็นกลุ่มที่ประสบความสำเร็จมีการขับเคลื่อนทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เช่น ทำขนมขาย เพาะเห็ด เลี้ยงไก่ และปลา เมื่อวันที่ 28-30 เมษายน 2544 มีเด็กในหมู่ที่ 2 จำนวน 4 คน ได้รับเลือกให้เป็นตัวแทนของอำเภอทองแสนขัน ไปร่วมเวทีเด็กและเยาวชนระดับภาค ที่ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย จังหวัดลำปาง แกนนำที่สำคัญที่ทำให้กลุ่มเด็ก หมู่ 2 และหมู่ 7 ประสบผลสำเร็จคือ พี่เลี้ยงและองค์กรชุมชนในชุมชนให้ความช่วยเหลือ แต่ก็ยังไม่เป็นระบบ โดยกิจกรรมที่เด็กทำนั้นจะมีพี่เลี้ยงคอยให้คำแนะนำ และให้คำปรึกษาอยู่ตลอดเวลา ซึ่งทางชุมชนก็ให้ความช่วยเหลือและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ในการทำกิจกรรมของเด็ก เช่น แม่บ้านหมู่ที่ 2 ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากองค์กร SIF ให้กลุ่มเย็บผ้า และ SIF ก็อยากคืนทุนให้กับสังคมจากงบประมาณที่สนับสนุน ทางกลุ่มจึงได้สอนให้เด็กที่สนใจเย็บผ้ามาเรียนรู้ เด็กบางคนเย็บผ้าไม่เป็น ก็ให้หัดเย็บกระดุม กระเป๋า โดยมีคำตอบแทนให้เด็กเหล่านี้ด้วย ส่วนกลุ่มทำขนมเด็กที่สนใจก็ไปช่วยทำขนมบางคนทำไม่ได้แต่สนใจก็จะไปรับมาขาย ซึ่งเด็กเหล่านี้ก็ได้รับคำตอบแทนเช่นกัน กลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนให้ความร่วมมือในการให้เด็กและ

เยาวชนมารวมกลุ่มทำกิจกรรมตามความสนใจเป็นอย่างดี ทำให้เด็กนอกโครงการสนใจขอร่วมทำกิจกรรมด้วย และได้มีการขยายกลุ่มออกไปทุกหมู่บ้านในตำบลน้ำพี้แต่ก็ยังไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากการรวมกลุ่มของเด็กยังไม่เป็นรูปธรรมเท่าที่ควร เพราะเด็กจะทำกิจกรรมในกลุ่มของตนเอง ไม่มีการประสานงานระหว่างกลุ่มเด็กบางกลุ่มก็ไม่มีกิจกรรม เด็กอยู่กระจัดกระจายบางกลุ่มก็ไม่มีการขับเคลื่อน มีแต่ชื่อกลุ่มเหลืออยู่ ขาดแกนนำในการขับเคลื่อนของกลุ่มให้มีประสิทธิภาพ

ทางชุมชนได้เห็นความสำคัญของเยาวชนพยายามหากิจกรรมให้เด็กในตำบลร่วมกันทำ แต่ก็ยังไม่ได้ผลเพราะบางหมู่บ้านก็ไม่มีพี่เลี้ยงที่จะให้คำแนะนำ บางหมู่บ้านก็ทำได้แต่ก็ไม่มีการให้ความช่วยเหลือกับกลุ่มอื่น ชุมชนตำบลน้ำพี้จึงหารูปแบบที่จะพัฒนาเครือข่ายเด็กและเยาวชนที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยความร่วมมือของชุมชนเพื่อให้กลุ่มเด็กและเยาวชนได้มีการประสานความช่วยเหลือและพบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่ม ทำกิจกรรมร่วมกัน รู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ห่างไกลจากยาเสพติด ชุมชนตำบลน้ำพี้ก็ได้ร่วมมือกันทุกฝ่ายโดยทางองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำพี้ได้จัดสรรงบประมาณให้เด็กไปดำเนินกิจกรรม เช่น ด้านกีฬา ด้านอาชีพ โดยให้เด็กเขียนโครงการเสนอมาที่องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำพี้ กลุ่มแม่บ้านก็จะให้ความช่วยเหลือด้านการเป็นวิทยากรช่วยสอนและให้คำแนะนำในด้านอาชีพเสริมที่เด็กสนใจจะทำ ผู้ทรงภูมิปัญญาก็ยินดีที่จะถ่ายทอดภูมิปัญญาของตนเองให้เด็กได้เรียนรู้ ผู้ปกครองก็จะช่วยดูแลเด็กและให้คำแนะนำเมื่อเด็กมีปัญหาในการทำกิจกรรมและปัญหาส่วนตัวในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้ชุมชนก็จะเป็เพียงพี่เลี้ยงที่คอยให้ความช่วยเหลือและให้คำปรึกษาเมื่อเด็กมีปัญหา กลุ่มเด็กก็จะเป็นตัวขับเคลื่อนกันเองโดยร่วมคิดร่วมทำกันเอง ซึ่งจะส่งผลให้เด็กมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นทั้งด้านสุขภาพ เด็กปราศจากโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ เด็กสนใจการออกกำลังกาย สุขภาพจิตดี ห่างไกลยาเสพติด และอบายมุขต่าง ๆ ครอบครัวและสังคมมีส่วนร่วมพัฒนา โดยเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน มีคุณธรรม เด็กได้ดำเนินชีวิตตามหลักพุทธศาสนา บำรุงสิ่งแวดล้อมภายใน ครอบครัวและชุมชน ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน การเป็นที่ยอมรับของเพื่อน ๆ ในกลุ่มและในชุมชน ที่สำคัญเด็กและเยาวชนจะเป็นกำลังในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน ต่อไป

ดังนั้นชุมชนตำบลน้ำพี้มีความต้องการจะหาแนวทางการพัฒนากลุ่มที่เกิดขึ้นรวมถึงการพัฒนาเครือข่ายเด็กและเยาวชนที่เป็นการหนุนเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นโดยความร่วมมือของทุกฝ่ายในชุมชน เป็นการประสานความร่วมมือก่อให้เกิดแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และยังเป็นการหากระบวนการในการดำเนินการของกลุ่มร่วมกัน เด็ก ๆ ในชุมชนรู้จักใช้เวลาว่าง

ให้เกิดประโยชน์สร้างคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เพื่อเป็นคำสั่งสำคัญต่อไปในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งในอนาคต

คำถามวิจัย

1. สภาพเดิมของเด็กและเยาวชนตำบลน้ำพี้เป็นอย่างไร
2. สภาพชุมชนที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชนตำบลน้ำพี้เป็นอย่างไร
3. การพัฒนากลุ่มเด็กและเยาวชน โดยการสนับสนุนของชุมชนควรเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพเดิมของเด็กและเยาวชนตำบลน้ำพี้
2. เพื่อศึกษาสภาพชุมชนที่เอื้อต่อการพัฒนาเครือข่ายเด็กและเยาวชน
3. เพื่อหาแนวทางการพัฒนากลุ่ม / เครือข่ายเด็กและเยาวชนโดยการสนับสนุนของชุมชน

ขอบเขตการศึกษา

ขอบเขตการศึกษาแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านพื้นที่ศึกษา ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง และด้านเนื้อหาในการศึกษา ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ด้านพื้นที่ศึกษา การศึกษาครั้งนี้กำหนดพื้นที่ทำการศึกษา คือ หมู่ที่ 1 – 8 ตำบลน้ำพี้ อำเภอ ทองแสนขัน จังหวัด อุตรดิตถ์

ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มเป้าหมายสำคัญ คือ กลุ่มเด็กทุกวัย และกลุ่มเด็กและเยาวชนที่สนใจในตำบล น้ำพี้ ทั้ง 8 หมู่บ้าน จำนวน 120 คน

กลุ่มบุคคลสนับสนุน คือ แกนนำชุมชนผู้ใหญ่บ้านกำนันสมาชิก อบต. ครู กศน. ประธานกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ผู้ปกครองเจ้าหน้าที่สาธารณสุขตำบล ครูเกษตรตำบล

องค์กรในพื้นที่ คือ อบต. สาธารณะสุขตำบล วัด โรงเรียน

ด้านเนื้อหา ในการศึกษาครั้งนี้เพื่อให้ง่ายต่อการศึกษาดังนั้นจึงกำหนดเนื้อหาการศึกษาไว้คือ

1. ศึกษาสถานบริบทของชุมชนตำบลน้ำพี้ด้านข้อมูลทั่วไป สภาพปัญหาและความต้องการ
2. ศึกษาและศักยภาพของเด็กและเยาวชนในภาพ รวมของตำบลด้านความเป็นอยู่ ปัญหาที่พบ และการดำเนินการของกลุ่ม จุดอ่อน จุดแข็ง ปัญหาอุปสรรค
3. ศักยภาพของชุมชนที่เอื้อต่อการพัฒนาเครือข่ายเด็กและเยาวชน ตำบลน้ำพี้ โดยแบ่งเป็นด้านพื้นที่ ด้านกลุ่มอาชีพ ด้านผู้นำ และการสนับสนุนจากองค์กรในพื้นที่
4. จุดอ่อน จุดแข็ง และปัญหาอุปสรรคของชุมชนที่มีผลต่อการพัฒนากลุ่มและเครือข่าย
5. แนวทางการพัฒนากลุ่ม / เครือข่ายเด็กและเยาวชนโดยความร่วมมือของชุมชนตำบลน้ำพี้ จะศึกษาในเรื่องของกระบวนการ เป้าหมาย แผนการดำเนินงาน สิ่งสนับสนุน

นิยามศัพท์เฉพาะ

รูปแบบความร่วมมือ หมายถึง ความร่วมมือในกระบวนการทำงานของ อบต. และประชาชนในการดำเนินการแบบมีส่วนร่วมในการคิด การกระทำ การลงมือปฏิบัติ การติดตาม ประเมินผลร่วมกันในการส่งเสริมในการทำกิจกรรมร่วมกันของเด็กและเยาวชน

ชุมชน หมายถึง ประชาชน พระ ผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการ หมู่บ้าน กลุ่มแม่บ้าน ผู้ทรงคุณวุฒิเยาวชน ข้าราชการในตำบลน้ำพี้

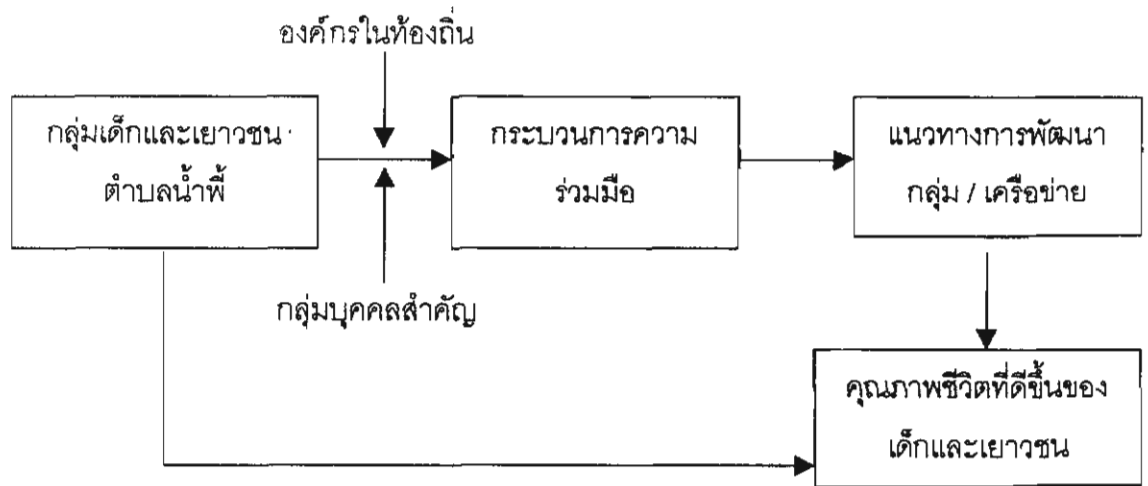
องค์การบริหารส่วนตำบล หมายถึง หน่วยการบริหารส่วนท้องถิ่นระดับตำบลที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล ซึ่งได้รับการตราพระราชบัญญัติจัดตั้งเมื่อ พ.ศ. 2537 ประกอบด้วย สภาองค์การบริหารส่วนตำบล และคณะกรรมการบริหารส่วนตำบล (กรมการปกครอง กองราชการส่วนตำบล 2538 : 14)

เด็กและเยาวชน หมายถึง กลุ่มเด็กและเยาวชนอายุระหว่าง 7-25 ปี ซึ่งเป็นเด็กที่อยู่ในพื้นที่ตำบลน้ำพี้

เด็กทุกซ์ยาก หมายถึง เด็กกำพร้า ผู้ปกครองเสียชีวิต และอาศัยอยู่กับผู้สูงอายุ หรือเด็กที่ยากจน พ่อแม่แยกทางกันต้องอาศัยอยู่กับผู้อื่น

คุณภาพชีวิต หมายถึง ความเป็นอยู่ที่ดีชีวิตของบุคคลที่มีทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

กรอบแนวความคิด

เด็กและเยาวชนได้รับการสนับสนุนจากชุมชนทั้งกลุ่มบุคคลสำคัญขององค์กรในท้องถิ่นในการพัฒนากลุ่มและเครือข่ายเด็กและเยาวชนเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยมีกระบวนการความร่วมมือ คือ ร่วมค้นหาและศึกษาสภาพเดิมของเด็กและเยาวชน ศึกษาสภาพชุมชนที่เอื้อต่อการพัฒนากลุ่ม/เครือข่ายเด็กและเยาวชน ร่วมกันหาแนวทางรูปแบบการพัฒนากลุ่ม/เครือข่ายพร้อมทั้งร่วมปฏิบัติ ติดตาม ประเมินผลและใช้ผลร่วมกัน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้รับรู้ถึงศักยภาพของตนเองในการจัดกิจกรรมกลุ่ม และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้
2. เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง และเห็นความสำคัญของการทำงานกลุ่ม
3. มีเครือข่ายเด็กและเยาวชน และมีการขับเคลื่อนโดยแกนนำของเด็กและเยาวชน
3. เด็กและเยาวชนสามารถพึ่งตนเองได้และรู้จักคิดและมีความเข้มแข็ง
4. เด็กและเยาวชนรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์และห่างไกลจากสิ่งเสพติด
5. มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นด้านชุมชน

บทที่ 2

บริบทชุมชนตำบลน้ำพี

การศึกษาบริบทชุมชนตำบลน้ำพี สามารถนำเสนอได้ 3 ตอน คือ ข้อมูลทั่วไปตำบลน้ำพี สภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน และวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของตำบลน้ำพี

ขนาดและที่ตั้งของบ้านน้ำพี

บ้านน้ำพีอยู่ทางทิศใต้ของตัวจังหวัดอุดรธานี ห่างจากตัวเมืองประมาณ 20 กว่ากิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียง ทิศเหนือติดกับตำบลแสนตอ อำเภอเมือง ทิศใต้ติดกับตำบลป่าคาย ทิศตะวันออกติดกับอำเภอกองแสนขัน ทิศตะวันตกติดกับตำบลคิ่งตะเกียบและตำบลผาจาก อำเภอเมือง มีเนื้อที่ประมาณ 344.80 ตารางกิโลเมตร

ประชากรของตำบลน้ำพี ทั้งสิ้น 5,579 คน 1,335 ครัวเรือน ได้แก่ บ้านน้ำพี หมู่ 1 1,009 คน บ้านน้ำพี หมู่ 2 797 คน บ้านน้ำพี หมู่ 3 590 คน บ้านน้ำพี หมู่ 4 จำนวน 637 คน บ้านห้วยปลาตุก หมู่ 5 จำนวน 208 คน บ้านหนองหิน หมู่ 6 จำนวน 438 คน บ้านป่าไม้เนินสะอาด หมู่ 7 จำนวน 168 คน และบ้านปากสัก หมู่ 8 จำนวน 559 คน

สภาพภูมิศาสตร์

พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบ มีภูเขาน้อยใหญ่เป็นบางพื้นที่ มีลำห้วยไหลผ่านหลายสาย เช่น ห้วยพี ห้วยทับแตก ห้วยปอบ ห้วยปลาตุก ในฤดูแล้งน้ำที่ไหลในลำห้วยจะตื้นเขิน และแห้งขอด ไม่เพียงพอต่อการอุปโภค บริโภค และการทำเกษตรกรรม

สภาพเศรษฐกิจ

อาชีพ ประชาชนในตำบลน้ำพี จะประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ได้แก่ การปลูกข้าว อ้อย ถั่วเหลือง หอมแดง ฯลฯ ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจและเป็นรายได้หลักของครอบครัว โดยเกษตรกรเป็นผู้นำผลผลิตไปจำหน่ายด้วยตนเองในตัวจังหวัดหรือจำหน่ายกับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

การเลี้ยงสัตว์ ส่วนใหญ่จะเลี้ยงเพื่อจำหน่ายและบริโภคในท้องถิ่นได้แก่ โคเนื้อ สุกร ไก่พื้นเมือง ไก่พันธุ์เนื้อ ปลา กบ นอกจากอาชีพหลักแล้ว ประชาชนตำบลน้ำพี้มีอาชีพเสริมได้แก่ ทำดาบน้ำพี้ ทำลูกประคำ และทอผ้าพื้นเมือง ซึ่งเป็นรายได้เสริมนอกฤดูกาลเกษตรบางครอบครัวจะมีรายได้จากการรับจ้างทั่วไป

ลักษณะเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจของหมู่บ้านน้ำพี้ แบ่งออกเป็น 3 อย่าง คือ

1. ด้านการเกษตร ได้แก่ ปลูกข้าวเหนียว ข้าวเจ้า ถั่วเหลือง ถั่วเขียว ถั่วลิสง ข้าวโพด ข้าวฟ่างงา มันสำปะหลังเลี้ยงไก่
 2. ด้านการบริการ ได้แก่ ขับรถโดยสาร ดัดเส้น เสริมสวย ค้าขายปลีกและรับราชการ
 3. ด้านการรับจ้าง ได้แก่ ปลูกป่า เก็บเกี่ยวการเกษตร ก่อสร้าง ทำงานในโรงงาน
- หน่วยธุรกิจ** มีหน่วยบริการน้ำมันและก๊าซ 18 แห่ง (ปั๊มนขนาดเล็ก) โรงสีข้าว 14 แห่ง (โรงสีขนาดเล็ก)

แรงงาน ประชาชนในตำบลน้ำพี้ จะใช้งานในทาง

1. แรงงานภาคการเกษตร ส่วนใหญ่จะเป็นแรงงานจากสมาชิกในครอบครัวเรือน และแรงงานเพื่อนบ้านที่มารับจ้างทั้งภายในและนอกตำบล
2. แรงงานนอกภาคการเกษตร หลังเสร็จสิ้นฤดูเก็บเกี่ยวพืชผลทางเกษตรแล้ว ประชาชนในโรงงานอุตสาหกรรม งานขายเครือข่ายโทรศัพท์ งานบริการในร้านอาหารงานช่างฝีมือ งานก่อสร้าง

สภาพทางสังคม

การศึกษา สำหรับบริการด้านการศึกษาของตำบลน้ำพี้ มีโรงเรียนระดับต่าง ๆ ดังนี้

1. โรงเรียนน้ำพี้มิตรภาพที่ 214 ตั้งอยู่ที่ หมู่ 1 เป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น และเป็นโรงเรียนขยายโอกาส นักเรียนส่วนใหญ่มาจากหมู่บ้านและชุมชนใกล้เคียง
2. โรงเรียนบ้านห้วยปลาตุก ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 5 บ้านห้วยปลาตุก ตำบลน้ำพี้เป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษา นักเรียนส่วนใหญ่เป็นเด็กภายในหมู่บ้าน
3. โรงเรียนบ้านหนองหิน ตั้งอยู่ที่ หมู่ บ้านหนองหิน ตำบลน้ำพี้ เป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษา นักเรียนส่วนใหญ่เป็นเด็กภายในหมู่บ้าน
4. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านป่าไผ่เนินสะอาด เป็นศูนย์เลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียน ตั้งอยู่ที่ หมู่ 7 บ้านป่าไผ่เนินสะอาด ตำบลน้ำพี้ เด็กส่วนใหญ่จะมาจากทุกหมู่บ้าน

สถาบันและองค์การทางศาสนา มีวัดที่ใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา รวม 4 แห่ง ดังนี้
วัดน้ำพี ตั้งอยู่ที่ หมู่ 2 บ้านน้ำพี ตำบลน้ำพี วัดห้วยปลาตุก ตั้งอยู่ที่ หมู่ 5 บ้านห้วยปลาตุก
ตำบลน้ำพี วัดหนองหิน ตั้งอยู่ที่ หมู่ 6 บ้านหนองหิน ตำบลน้ำพี วัดน้ำแถม ตั้งอยู่ที่ หมู่ 7
บ้านป่าไม้เนินสะอาด ตำบลน้ำพี

สาธารณสุข ด้านการบริการด้านสาธารณสุขอนามัย มีศูนย์บริการ ดังนี้สถานอนามัย
ประจำตำบล 1 แห่ง ตั้งอยู่หมู่ 1 บ้านน้ำพี สถานพยาบาลเอกชน 2 แห่ง ศูนย์บริการ อสม.
8 แห่ง

ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีหน่วยบริการประชาชนตำบลน้ำพี (ป้อมตำรวจ)
1 แห่ง ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 บ้านน้ำพี

การบริการขั้นพื้นฐาน

คมนาคม มีทางหลวงจังหวัดเป็นถนนลาดยางผ่านหมู่บ้าน 3 เส้นทาง

1. ถนนสายป่าขนุน – วังผาชัน ผ่านบ้านหนองหิน บ้านป่าไม้เนินสะอาด บ้านน้ำพี
บ้านปากห้วยลึก บ้านห้วยปลาตุก

2. ถนนสายป่าคาย – น้ำพี ผ่านบ้านน้ำพี หมู่ที่ 4,3,2 และ 1

3. ถนนสายป่าคาย – บ่อเหล็กน้ำพี ผ่านหมู่ที่ 1

- มีถนนคอนกรีตเสริมเหล็กในหมู่บ้าน 9 สาย

- ถนนในหมู่บ้านส่วนใหญ่เป็นถนนลูกรัง และถนนลงหินคลุก

การโทรคมนาคม ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข 1 แห่ง (ไปรษณีย์จ่าย) ตู้โทรศัพท์สาธารณะ
15 แห่ง

การไฟฟ้า มีไฟฟ้าครบทุกหมู่บ้าน (1-8) จะมีราษฎรอยู่ประมาณ 0.5 % ของจำนวน
ราษฎรทั้งหมดมีไฟฟ้ายังเข้าไปไม่ถึง เพราะปลุกบ้านเรือนอยู่ห่างไกลจากชุมชน

แหล่งน้ำธรรมชาติ มีลำห้วยอยู่ 4 สาย คือ ลำห้วยพี ลำห้วยทับแตก ลำห้วยปลาตุก
ลำห้วยปอบ

แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น ฝาย/ทำนบ จำนวน 18 แห่ง สระ จำนวน 14 แห่ง บ่อน้ำตื้น
จำนวน 82 แห่ง บ่อน้ำบาดาล จำนวน 1 แห่ง ประปาหมู่บ้าน จำนวน 11 แห่ง

ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่

ตำบลน้ำพี้มีบ่อเหล็กล้ำน้ำพี้ที่สำคัญ 2 บ่อ คือ บ่อพระแสง และบ่อพระขรรค์ เป็นแหล่งแร่เหล็กล้ำน้ำพี้มีคุณภาพสูง มีชื่อเสียงเลื่องลือมาแต่โบราณ นายช่างเหล็กล้ำน้ำพี้โบราณได้นำแร่เหล็กล้ำน้ำพี้มาถลุง และสร้างเป็นพระแสง และพระขรรค์ถวายพระมหากษัตริย์จึงเรียกว่าบ่อพระแสง และบ่อพระขรรค์ จากเอกสารทางประวัติศาสตร์ จดหมายเหตุ และวรรณคดีไทยกล่าวถึงดาบล้างอาถรรพ์ของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช พระแสงของ้าวของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ดาบนันทกาของพระยาพิชัยดาบหัก พระแสงศาสตราวุธของสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ดาบฟ้าฟื้นของขุนแผน ล้วนทำมาจากเหล็กล้ำน้ำพี้เท่านั้น เนื่องจากแร่เหล็กล้ำน้ำพี้มีปริมาณน้อย ทางราชการจึงประกาศห้ามมิให้ผู้ใดมาขุดค้นหาแร่เหล็กในบริเวณบ่อเหล็กล้ำน้ำพี้ เพื่อสงวนไว้ให้อนุชนรุ่นหลังได้ศึกษา และเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่งของจังหวัดอุดรธานี

มวลชนจัดตั้ง

ลูกเสือชาวบ้าน 4 รุ่น จำนวน 850 คน ไทยอาสาป้องกันชาติ 1 รุ่น จำนวน 150 คน กองหนุนเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ 1 รุ่น จำนวน 103

ภูมิปัญญาด้านต่าง ๆ ได้แก่ ช่างถลุงเหล็กล้ำน้ำพี้ ช่างตีเหล็กล้ำน้ำพี้ ทอผ้าขึ้นดีจนวดแผนโบราณ ช่างไม้ สานแข่งจากไม้ไผ่ อาหารพื้นบ้านและขนมหวาน อาหารคาวหวานในงานพิธีต่าง ๆ

งานบุญประเพณีต่าง ๆ ในชุมชนได้แก่ การทำบุญตักบาตรที่วัดในวันสำคัญทางพุทธศาสนา การทำบุญวันเข้าพรรษา การทำบุญวันธรรมสวนะ ตักบาตรข้าวสารอาหารแห้งเทศกาลวันเทโวโลหนะ (ออกพรรษา) ตักบาตรวันสงกรานต์ ประเพณีรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ ทำบุญทอดผ้าป่าทอดกฐิน บวชพระสามัคคี งานสลากภัต ซึ่งการทำบุญเหล่านี้จะมีเป็นประจำตามฤดูกาล

การจัดตั้งคณะกรรมการหมู่บ้าน ในแต่ละหมู่บ้านจะมีคณะกรรมการของหมู่บ้านโดยแต่ละหมู่บ้านจะประกอบไปด้วย ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และคณะกรรมการหมู่บ้าน

การรวมกลุ่มจัดกิจกรรม ในชุมชนมีการรวมกลุ่มกันจัดกิจกรรมการหลายอย่าง โดยมีกลุ่มที่จัดขึ้นในชุมชน และกลุ่มที่รัฐส่งเสริม

กลุ่มอาชีพในตำบลน้ำพี้ ได้แก่ กลุ่มตีเหล็ก มีสมาชิก 12 คน กลุ่มผู้ผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากแร่เหล็กล้ำน้ำพี้ จำนวน 40 คน กลุ่มทอผ้าพื้นเมือง จำนวน 26 คน กลุ่มแปรรูปผลผลิตทางเกษตร จำนวน 10 คน กลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อ จำนวน 18 คน กลุ่มผู้ปลูกหอมแดง จำนวน 22 คน และกลุ่มผู้ปลูกถั่วเหลือง จำนวน 25 คน

การได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐและเอกชน ชุมชนมีโครงการ และการจัดตั้งกลุ่มที่ได้ ได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐและเอกชน ได้แก่ โครงการ หมู่บ้านละ 1 แสน ทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท แก้ไขปัญหาความยากจน (กขคจ.) กลุ่มดีเหล็ก กลุ่มทอผ้าพื้นเมือง กลุ่มแปรรูปอาหาร กลุ่มสุขภาพอาหาร กลุ่มผู้นำองค์กรสตรี กลุ่มผู้ออมทรัพย์ กลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อ กลุ่มผู้ปลูก หอมแดง และถั่วเหลือง สนับสนุนโดย กรมการปกครอง พัฒนาชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบล น้ำพี้ เกษตรอำเภอทองแสนขัน

ตอนที่ 2 สภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน

สภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน แบ่งได้ดังนี้

1. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการประกอบอาชีพธุรกิจหมู่บ้านและด้านเอกสารสิทธิใน ที่ดินทำกิน
2. ปัญหาการผลิต การตลาด รายได้และการมีงานทำ การฝึกอบรมความรู้ ด้านเกษตร แผนใหม่ การสนับสนุนเงินทุนในการพัฒนาอาชีพ หารให้ความรู้ด้านตลาดและ สหกรณ์
3. ความต้องการด้านสาธารณสุขและการอนามัย มีการขายการบริการด้านสาธารณสุขให้ ทั่วถึงทุกหมู่บ้าน มีการอบรมด้านการสาธารณสุข
4. ความต้องการด้านความรู้เพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิต ควรมีการฝึกอบรมอาชีพระยะสั้น และสนับสนุนเงินทุนในการส่งเสริมอาชีพ
5. ความต้องการด้านทรัพยากรธรรมชาติ มีการปรับปรุงดินที่เสื่อมคุณภาพดินที่ถูกชะล้าง ตลอดจนการบำรุงรักษาดิน การปลูกป่าทดแทนเพื่อความสมดุลทางธรรมชาติ
6. ความต้องการด้านการบริหารจัดการ การอบรมให้ความรู้ ความสามารถผู้นำชุมชนให้มี วิสัยทัศน์ก้าวไกล เสียสละ ซื่อสัตย์ สุจริต มีใจรักในถิ่นฐานบ้านเกิด
7. ความต้องการด้านอื่น ๆ
 - การพัฒนาและปรับปรุงพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านบ่อเหล็กน้ำพี้ให้เป็นสถานที่ดึงดูด นักท่องเที่ยว ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ
 - มีไฟฟ้าสาธารณะตลอดเส้นทางเข้าบ่อเหล็กน้ำพี้

สภาพการติดยาเสพติดของชุมชน การใช้สารเสพติดอยู่ในระดับเบาบางแต่เดิมไม่มี เลย ปัจจุบันเริ่มมีผู้ติดยามากขึ้น ตั้งแต่เยาวชนรวมไปถึงทุกเพศในวัยทำงาน ปัญหานี้ทางชุมชน กำลังร่วมกันหาทางป้องกันละแก้ไข กิจกรรมที่ดำเนินการป้องกันมีหลายกิจกรรม เช่น จัดอบรม

เยาวชนให้มีความรู้เกี่ยวกับพิษภัยของยาเสพติด จัดกีฬาต้านยาเสพติดในเขตอำเภอทองแสนขัน
ต่อไป รณรงค์เผยแพร่ด้วยวิธีต่าง ๆ แจกใบะแสบแก่เจ้าหน้าที่ เสด็จติดในเขตอำเภอทองแสนขัน
ต่อไป รณรงค์เผยแพร่ด้วยวิธีต่าง ๆ แจกใบะแสบแก่เจ้าหน้าที่

ในชุมชนมีรายได้จากการจัดเก็บภาษีโรงเรือนและที่ดิน โรคระบาดในชุมชน ได้แก่
ไข้เลือดออก

ความต้องการของชุมชน

ชุมชนตำบลน้ำพี้มีความต้องการ การสนับสนุน การส่งเสริม พัฒนานุเคราะห์ ให้ได้รับรู้
และประสบการณ์ในอาชีพอย่างต่อเนื่องโดยภาครัฐควรให้การสนับสนุนอย่างจริงจัง

ตอนที่ 3 วัฒนธรรมประเพณีของชุมชน

ประวัติของหมู่บ้านน้ำพี้

ตำนานบ้านน้ำพี้

มีคนเล่าต่อ ๆ กันมาว่า ในสมัยก่อนบ้านน้ำพี้ เดิมมีชื่อว่า บ้านน้ำพี้ สาเหตุที่มีชื่อนี้คือ
พระร่วงได้เดินทางมาหมู่บ้านน้ำพี้เพื่อขอद्याเอาไปทำสหาย ว่าว แต่บางคนบอกว่า ขอเอาไปมัดไก่อ
เพื่อเอาไปต่อไก่อปาที่หมู่บ้านแสนขัน ในขณะที่พระร่วงขอद्याและขอดิมน้ำนั้น ชาวบ้านกำลัง
หาให้ แต่พระร่วงเห็นว่าชักช้าไม่พอใจและคิดว่าหมู่บ้านนี้แล้งน้ำใจ จึงสาบให้หมู่บ้านนี้แห้ง
น้ำแล้ง หรือน้ำล้นไปหมด ฉะนั้นจึงเรียกหมู่บ้านนี้ว่า บ้านน้ำล้น และคงจะพูดเพี้ยนมาเป็น บ้านน้ำพี้

และมีคนเล่าต่อไปอีกว่า การไปต่อต่อไก่อที่บ้านแสนขันของพระร่วงนั้น พระร่วงทำท่า
หมอบดูไก่อปา ซึ่งคงมีหลักฐานให้เห็นคือ มีรอยมือ 2 ข้าง เท้า 2 ข้าง เข่า 2 ข้าง และยังมีรอย
ลูกยันตะของพระร่วง ปัจจุบันอยู่ที่บ้านแสนขัน เมื่อต่อไก่อปาเสร็จได้นำไปล่าที่บ้านผาเลือด ซึ่งมี
หน้าผาเป็นสีแดงคล้ายเลือดไก่อ เมื่อเสร็จได้นำไปแกงกินที่หนองหม้อแกง (ปัจจุบันอยู่ที่บริเวณ
วิทยาลัยเทคนิคอุตรดิตถ์) และได้มาวิ่งข้าวที่ทุ่งกะโล่ แต่ก่อนทุ่งกะโล่มีแต่จอมปลวกและก้อนหิน
พระร่วงรำคาญเพราะทำให้หกล้มบ่อย จึงเตะจอมปลวกปละก้อนหินไปตกอยู่ที่พระแท่นศิลา
อาสน์

ส่วนที่ชำรุด (อยู่ที่บริเวณเขาคัพช้าง) นั้น พระร่วงหิวน้ำ จึงเอานิ้วมือชี้ให้เป็นรูเพื่อให้
น้ำไหลออกมาจะได้ดื่มกิน น้ำจึงไหลไม่ยอมหยุดจนถึงทุกวันนี้

สถานที่สำคัญที่เกี่ยวกับประวัติของหมู่บ้านน้ำพี้

1. ห้วยทัพแตก หมายถึง ทัพได้มาแตกในบริเวณนี้ สันนิษฐานว่าเป็นทัพที่เดินทางมาจาก
ทางตอนเหนือ อาจจะเป็นทัพของพวกล้อ พวกลัว ซึ่งเดินทางไปตีเมืองอุตรดิตถ์ แต่ถูกหมู่บ้าน
น้ำพี้ตีแตกเสียก่อน

2. ห้วยปอบ หมายถึง บริเวณที่พบกันของห้วยต่าง ๆ หรือจุดนัดพบในการทำสงครามหรือ จดรบพุ่งกัน

3. หนองแม่จัน หมายถึง บริเวณที่ตั้งของค่ายจัน (มีคนเล่าว่า เป็นที่อยู่ของจัน และอดอาหาร แม่จึงฆ่าลูกของตัวเองกินเป็นอาหาร)

4. ล้องบังม่าน หมายถึง บริเวณที่หลบภัย หลบกระสุนปืน ปัจจุบันอยู่ที่นาล้อม

ประวัติบุคคลสำคัญของหมู่บ้านน้ำพี

ตำนานพื้นบ้าน

กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว มีชายหนุ่มสองคนพี่น้องมีอาชีพทำนาทำไร่ อาศัยอยู่ในป่า (บริเวณใกล้ ๆ กับบ่อเหล็กน้ำพี้) อยู่มาวันหนึ่งได้มีพระราช (พระราชองค์นี้ชาวบ้านเชื่อว่า มีพระราชวังอยู่ที่ทุ่งกะโล่ เขตอำเภอเมือง เพราะมีชาวบ้านขุดค้นโบราณวัตถุได้หลายชิ้น) ได้เสด็จ ประพาสป่าล่าสัตว์ (มีตำนานว่าทรงมาล่าช้างงาสินิลหิที่บริเวณบ้านดงช้าง อ.ตรอน) ได้เกิดหลง ทางพลัดพรากจากเสนาอำมาตย์ที่ติดตามมาด้วย ได้พบกระท่อมของชายสองพี่น้องนี้ จึงได้ขอพัก อาศัยค้างคืน ณ ที่กระท่อมแห่งนี้ ชายสองคนให้การต้อนรับเป็นอย่างดีตามอัธยาศัยของคน ชนบทหรือคนป่าดง ทำให้พระองค์พอพระทัยสองคนพี่น้องนี้มาก

ครั้นพอรุ่งเช้าพระองค์ทรงจะพระราชทานดำเนินกลับ ทรงได้เล่าเรื่องราวต่าง ๆ ที่พระองค์ ทรงเป็นกษัตริย์ให้ชายสองพี่น้องฟัง ทำให้ชายสองพี่น้องตกตะลึงด้วยความคิดไม่ถึง

อยู่มาวันหนึ่งชายผู้พี่ที่ชื่อแสง ได้ไปล่าสัตว์ บริเวณบ่อเหล็กน้ำพี้ และเกิดปวดท้อง (อุจจาระ) จึงนำเอาปืนยิงไว้กับต้นไม้ และเข้าไปถ่ายอุจจาระ ขณะนั้นได้มีวัวป่าเดินผ่าน นายแสง จะเอาปืนยิงปืนอยู่ไกล นายแสงจึงนำก้อนแร่ ซึ่งคิดว่าเป็นก้อนหิน ขว้างวัวป่าตัวนั้น ทำให้ถูก วัวป่าถึงแก่ความตาย นายแสงประหลาดใจจึงนำก้อนแร่นั้นใส่ถุงย่ามกลับมาด้วย และนำเรื่องที่ เกิดขึ้นมาเล่าให้น้องชายฟัง น้องชายออกความคิดว่าควรรนำแร่มาหลอมหรือมาถลุง แล้วนำไป ตีเป็นมิด และการนำแร่มาถลุงก็เป็นผลสำเร็จเพราะเคยเห็นที่ในเมือง ชายสองพี่น้องจึงได้ตีเป็น มิดได้ เพื่อเอาไปถวายพระเจ้า แผ่นดิน

ในเวลาต่อมาชายสองพี่น้องได้โอกาสเข้าไปในเมืองและได้นำมิดได้ไปถวายพระราชด้วย เมื่อไปถึงพระราชวัง มหาดเล็กไม่ยอมให้เข้าไปในวัง แต่ด้วยความตั้งใจของชายสองพี่น้องนี้จึงเข้า ไปจนได้ และพระราชให้การต้อนรับเป็นอย่างดี ชายสองพี่น้องจึงเอามิดได้ถวาย แต่พระราช ไม่ยอมรับเพราะคิดว่าเป็นเพียงมิดได้ธรรมดา ชายสองพี่น้องเกิดความเสียใจจึงทูลลา และได้ลาก มิดได้ผ่านห้องพระโรง ทำให้ห้องพระโรงแยกออกเป็นสองส่วน ครั้นเมื่อพระราชเสด็จมาเห็น พื้นห้องพระโรงเป็นเช่นนั้น จึงสอบถามได้ความว่าเกิดจากมิดของชายสองพี่น้อง พระราชจึงให้ไป ตามชายสองพี่น้องเข้าเฝ้าและนำมิดมาด้วย แต่เข้าไปเพราะชายสองพี่น้องได้นำมิดได้โยนลงในน้ำ

เสียแล้วและน้ำนั้นได้กลายเป็นวังน้ำวน และพระราชสั่งให้ทหารลงไปม ทหารถูกคมมีดตายไป 3,000 คน และจึงเรียกหนองน้ำนั้นว่า “วังสามพัน” เมื่อได้มีได้มาแล้วพระราชทรงดีพระทัยมาก และได้ให้นำมิดได้ไปให้ช่างตีเหล็กทำเป็นพระแสง และพระราชทรงชักชวนให้สองพี่น้องมารับราชการด้วย แต่ชายสองพี่น้องปฏิเสธเพราะเห็นว่าเป็นคนไม่มีความรู้อะไร จึงได้กลับมาใช้ชีวิตอยู่ตามอัตภาพจนสิ้นชีวิต โดยไม่ปรากฏว่ามีครอบครัวด้วยกันทั้งคู่ และความศักดิ์สิทธิ์ของวิญญาณของชายทั้งสอง จึงได้สิงสถิตอยู่ในบริเวณบ่อเหล็กน้ำพี้แห่งนี้ ชาวบ้านให้การเคารพนับถือกันมาก จึงเรียกขานนามว่า “เจ้าพ่อบ่อเหล็กน้ำพี้” หรือ “เจ้าพ่อพระบรรค์พระแสง” และได้พร้อมใจกันสร้างศาลเพื่อเป็นที่สถิตของดวงพระวิญญาณของท่าน

ปัจจุบันมีศาลเจ้าพ่อบ่อพระแสงอยู่อีกแห่งหนึ่งคือ ณ บ้านพระฝาง หมู่ 8 ต. จั้วงาม อ.เมือง จ. อุตรดิตถ์ เนื่องจากชาวบ้านพระฝางมีความเลื่อมใสเจ้าพ่อพระแสง ในครั้งที่ได้นำรถออกเรียไรของวัดพระฝาง ที่หมู่บ้านน้ำพี้ เมื่อสิบกว่าปีที่ผ่านมา

ประวัติความเป็นมาของบ่อเหล็กน้ำพี้ ตามหนังสือต่าง ๆ

1. บทความเรื่อง “ร .5 กับการท่องเที่ยว” ตอน การเสด็จประพาสมณฑลฝ่ายเหนือ จากอนุสาร อ.ส.ท. ปีที่ 9 ฉบับที่ 3 เดือน ตุลาคม 2511 หน้า 18 กล่าวว่า

“เมื่อออกจากเมืองพรมพิรามแล้ว ได้แวะประทับที่เมืองพิชัยคืนหนึ่ง แล้วจึงเสด็จถึงเมืองตรอนตรีสินธุ์ ซึ่งปัจจุบันเป็นอำเภอตรอน ในจังหวัดอุตรดิตถ์ ทรงทอดพระเนตรการตีเหล็กถวายเป็น และทรงซื้อมิดจากผู้แสดงทุกร้าน”

จากข้อความดังกล่าวข้างต้น แสดงว่าได้อาศัยตีเหล็กอยู่ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5

2. บทความเรื่องเหล็กน้ำพี้ โดยอาจารย์บุญลือ ยาป่าคาย ครูใหญ่โรงเรียนบ้านน้ำพี้ มีตรภาพที่ 214 ซึ่งได้อ้างบทพระราชนิพนธ์ของล้านเกล้า รัชกาลที่ 6 โคลงกระหู่ “หัวล้านนอกครู” ได้กล่าวถึงพระแสงของเจ้าที่สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ทรงใช้ทำยุทธหัตถี ความว่า

หัวกูมีแก้วเกิด	อยู่ใน
ล้านจึงเลียนเตียนไป	ดังนี้
นอกโคกแต่ในใส	สุกปราบ
ครุว่าชาติน้ำพี้	ของเจ้าพระแสงทรง

3. หนังสือเล่าเรื่อง ขุนช้างขุนแผน โดยกาญจนา นาคพันธ์, นาดำรา ณ เมืองใต้ พิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2504 หน้า 102-103 ความว่า

“น้ำพี อยู่ในเมืองตรอนดังกล่าวมาแล้ว เหล็กนั้นก็มีชื่อสองแห่ง คือ บ่อพระแสงและบ่อน้ำพี บ่อพระแสงไม่มีใครกล้าเอามาทำอะไรได้ เพราะถือว่าเป็นของหลวง สำหรับทำพระแสงอย่างเดียว เหล็กน้ำพีมีชื่อเสียงโด่งดังมาก มาแต่โบราณที่อุตรดิตถ์ ยังมีหาดเลี้ยวอีกแห่งหนึ่งที่มีแร่สำหรับตีดาบ”

4. เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ฉบับหอสมุดแห่งชาติ เล่ม 1 พ.ศ. 2531 หน้า 356-358 ความว่า

“เอาเหล็กยอดพระเจดีย์มหาธาตุ	ยอดประสาธทวารามมาประสม
เหล็กขนันผีพรายตายทั้งกลม	เหล็กตรึงโลงตรึงบันลมสลักเพชร
หอกสัมฤทธิ์กริชทองแดงพระแสงหัก	เหล็กปักประตูดุตะปูเห็ด
พร้อมเหล็กเบญจพรรณกลเม็ด	เหล็กบ้านพร้อมเสร็จทุกสิ่งแท้
เอาเหล็กไหลเหล็กหล่อ “บ่อพระแสง”	เหล็กกำแพง“น้ำพี”ทั้งแร่เหล็ก”

5. หนังสือแถลงงาน ประวัติศาสตร์ เอกสารโบราณคดี ของคณะกรรมการพิจารณาและจัดพิมพ์ประวัติศาสตร์ สำนักนายกรัฐมนตรี ปีที่ 17 เล่ม 1 เดือน กรกฎาคม 2525 - ธันวาคม 2526 หน้า 65 ความว่า

“ต่อมาในสมัยอยุธยาปรากฏว่าราษฎรนิยมขุดเหล็กจากบริเวณเมืองตรอนนี้มาใช้มาก ทางราชการจึงห้ามขุด ทั้งนี้เพื่อสงวนไว้สำหรับทำพระแสงราชศัตราวุธของพระมหากษัตริย์ โดยเฉพาะ ราษฎรจึงเรียกว่าบ่อเหล็กนั้นว่า “บ่อพระแสง” อีกชื่อหนึ่ง”

6. หลักฐานการขุดแร่เหล็กจากบ่อพระแสงครั้งสุดท้าย ในสมัยหลวงจุงราษฎรเจริญ(สุข) นายอำเภอตรอนสมัยนั้น ได้นำแร่เหล็กจากบ่อพระแสงมาถลุง บริเวณใต้ต้นโพธิ์ ทางเข้าวัดน้ำพี ด้านทิศตะวันออกในปัจจุบัน แล้วนำไปมอบให้พระยาวิเศษฤาษี ข้าราชการประจำจังหวัดอุตรดิตถ์ (ผู้ว่าราชการจังหวัด) ทำพระแสงขึ้นเพื่อทูลเกล้าถวายแด่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 เนื่องจากวโรกาสเฉลิมฉลองรัชสมบัตินี้

7. หนังสือการวิเคราะห์ “ดาบน้ำพี” ของสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย ตอน “ดาบน้ำพี-สมบัติอารยธรรมไทย” โดย ดร. มยุร วเศษสกุล หน้า 36-37 ได้ให้ทัศนะโดยสรุปว่า

“เราอยู่ในสังคมที่มีศิลปและอารยธรรม จำเป็นที่จะต้องมียุทธลักษณะ เช่น พระบรมมหาราชวังและวัดพระศรีรัตนศาสดาราม เป็นสัญลักษณ์ของเมืองไทย วัดวาอารามเป็นสัญลักษณ์ของพระศาสนา ฯลฯ คนญี่ปุ่นมีความเชื่อถือในอารยธรรมนักบวชชาโมโร ซึ่งใช้เป็นสัญลักษณ์ในรูป “ดาบชาโมโร”ว่าเป็นตระกูลของนักบวชที่ความกล้าหาญ เด็ดเดี่ยว มั่นคงในการปกครอง การแก้ไข

ปัญหาประเทศ และมักจะมีผู้อ้างว่า ตระกูลอุตสาหกรรมใหญ่ ๆ ของญี่ปุ่นในปัจจุบันสืบเนื่องมาจากตระกูลซามูไร เพราะมีความอดทน กล้าหาญ เด็ดเดี่ยวในการแก้ไขภารกิจของประเทศ ในการรบสมัยใหม่คือการรบเชิงเศรษฐกิจ แต่ตระกูลอุตสาหกรรมต่าง ๆ ยังเคารพสัญลักษณ์โบราณ คือ ดาบซามูไร ดังจะเห็นได้จากการให้ความเคารพขั้นสุดแก่ นายซาดาฮิโกะ กัสซัน นักตีดาบซามูไร ที่สืบเชื้อสายในปัจจุบัน ศิลปะการตีดาบขั้นสูงที่นายกัสซัน ฝึกฝนอยู่ในทุกวันนี้ เป็นมรดกตกทอดของตระกูลมากกว่า 800 ปี"

หันมาดูประเทศไทย อาวุธที่จรรโลงประเทศมาแต่โบราณ เช่น หอก ดาบ ง้าว และปืนใหญ่ ในสมัยอยุธยา แสดงว่าไทยในสมัยโบราณมีความรู้เรื่องโลหะดี เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านอาจรวมถึงยุโรปและญี่ปุ่น จากหลักฐานปรากฏว่า หลังกรุงศรีอยุธยาแตก คนไทยที่เป็นช่างโลหะ สมัยอยุธยาหายไปหมด ช่างดาบ ช่างยุครัตนโกสินทร์ เช่นที่ หมู่บ้านอรัญญิกและหมู่บ้านน้ำพี ส่วนใหญ่อพยพมาจากเวียงจันทน์ เพราะมีเกร็ดพงศาวดารระบุว่าในสมัยพระเจ้าตากสิน ขาดดาบ ขาดอาวุธ ขาดช่างตีดาบ ขาดช่างโลหะ จนกระทั่งมีการแย่งชิงอาวุธกัน จึงพอจะสันนิษฐานได้ว่า เมื่อกรุงศรีอยุธยาแตกคนไทยที่เป็นช่างโลหะ ช่างดาบ ซึ่งเป็นหน่วยสรรพาวุธที่สำคัญในการต่อสู้ข้าศึกคงถูกกวาดต้อนไปถูกฆ่าตาย จนไม่เหลือในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ และหลังจากนั้นความสนใจเอง ชาวไทยเรื่องโลหะก็ค่อย ๆ หายสาบสูญไป

ดาบน้ำพี คนไทยส่วนมากเข้าใจกันว่าเป็นนวนิยาย จนกระทั่งมีการชำระประวัติศาสตร์ของสำนักนายกรัฐมนตรี

การหาหลักฐานโบราณวัตถุและตัวอย่างแร่ที่สอดคล้องกัน เป็นข้อพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ อย่างดีว่า เรื่องดาบน้ำพีที่เป็นนิยายปรัมปรา นั้น เป็นเรื่องราวที่เป็นความจริง และเป็นดาบศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมือง คู่มือตระกูลนักรบขุนนางของไทยชั้นสูงมาแต่โบราณและนับได้ว่าเป็นสมบัติทางศิลปอารยธรรมของไทย

ผลของการวิจัยการศึกษาโลหะวิทยาของโลหะเหล็กน้ำพี

จากรายงานวิเคราะห์แร่เหล็กน้ำพีและโลหะเหล็กน้ำพี ด้วยเครื่องมือวิทยาศาสตร์ทันสมัย และมีราคาแพงที่มีชื่อว่า X-ray fluorescence ของรองศาสตราจารย์มนัส สติรจินดา ภาควิชาวิศวกรรมโลหการ คณะวิศวกรรมศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้สรุปผลไว้ว่า

1. ธาตุเหล็กที่เป็นองค์ประกอบของแร่เหล็กน้ำพีซึ่งปรากฏชัดเจน ได้แก่ เหล็ก แมงกานีส ซิลิคอน อลูมิเนียม และไทเทเนียม ส่วนธาตุอื่น ๆ มีอยู่ด้วยกันประมาณ 20 ธาตุ ในจำนวนธาตุดังกล่าวพบว่าธาตุแปลก ๆ เช่น เซอร์โคเนียม โบรอน อาร์เซนิก ดีบุก ตะกั่ว ไนโอเนียม โคบอลต์ เป็นต้น

2. เหล็กน้ำพี้ ที่มีความแข็งแรงเหนียว ไม่ได้มีผลมาจากธาตุคาร์บอนเพียงธาตุเดียวเหมือนอย่างเหล็กกล้า คาร์บอนที่ผลิตตามกรรมวิธีสมัยใหม่ที่รู้จักกันในปัจจุบันแต่เกิดผลมาจากธาตุแมงกานีสด้วย อันทำให้เนื้อเหล็กมีความแข็งแรงสูง

3. การตกผลึก (Preiation) ของธาตุบางชนิดที่จับตัวแทรกอยู่ในเนื้อเหล็กซึ่งใช้กลิ้งที่ กำลังขยาย 1,300 เท่า สามารถมองเห็นได้ ทำให้เหล็กน้ำพี้มีความแข็ง (Hardness) อยู่ในเกณฑ์สูง

4. ความแข็งแรงของเหล็กน้ำพี้ น่าจะเป็นไปในลักษณะของการชุบแข็งผิวอันเกิดจากการเผาด้วยถ่านไม้ และนำเหล็กออกมาตีซ้ำแล้วซ้ำอีก โดยธาตุคาร์บอนจะแพร่ซึมเข้าตามบริเวณผิว และมีผลทำให้เหล็กน้ำพี้มีความแข็ง ภายหลังการอบชุบความร้อน

5. คุณสมบัติที่ทำให้เหล็กน้ำพี้ไม่เป็นสนิม มีสีเขียวเหมือนกับปิกแมลงทับ เชื่อว่ามาจากการเกิดออกไซด์ของเหล็ก และธาตุบางตัวในเหล็กในขณะเผาแล้วตี ออกไซด์เหล่านี้จะเกิดบริเวณผิว เกาะกันหนาทำให้มองเห็นเป็นสีเขียวและป้องกันไม่ให้เกิดเป็นสนิมต่อไปอีกเช่น อลูมิเนียมออกไซด์ และโครเมียมออกไซด์ เป็นต้น

6. กรรมวิธีผลิตเหล็กกล้าที่มีคุณสมบัติพิเศษ คือ มีทั้งความแข็งแรงและความเหนียวตามหลักวิชาการเรื่อง Composite steel ที่กล่าวว่าเหล็กที่ประกอบด้วยโครงสร้างของเหล็กอ่อน ร่วมกับโครงสร้างของเหล็กแข็งแทรกตัวอยู่รวมกัน เช่น ปรากฏชื่อว่าทางการค้าว่า Ferro-Titanit จากบริษัทไทเซินของเยอรมันตะวันตก โดยเผาผงเหล็กกล้าผสมกับผงไทเทเนียมคาร์ไบด์ มาอัดด้วยแรงสูงให้เป็นรูปร่างที่ต้องการแล้วนำไปเผาที่อุณหภูมิสูงเพื่อทำให้เกิดแรงยึดเหนี่ยวระหว่างผงโลหะทั้งสอง ลักษณะเช่นนี้อาจกล่าวได้ว่าเหล็กน้ำพี้ของไทยเป็นเหล็ก Composite steel ได้เช่นเดียวกันเพราะประกอบด้วยเหล็กเนื้ออ่อนผสมกับผงผลึกเล็ก ๆ ของอินคลิสัน ที่ประกอบด้วยแมงกานีสกับโครเมียม (อินคลิสัน คือสารเจือปนที่เกิดขึ้นในขณะทำการหลอมเหล็กและฝังอยู่ในเนื้อเหล็ก)

7. คุณสมบัติของดาบเหล็กน้ำพี้ ปรากฏมีลวดลายกระจัดกระจายอยู่ตามบริเวณและภายในเนื้อเหล็ก ซึ่งปรากฏร่องรอยฝังอยู่ แม้จะขัดเนื้อเหล็กให้ลึกลงไปก็ไม่สามารถลบลายได้ เนื่องจากการมีอินคลิสันขนาดโตแทรกอยู่ในเนื้อเหล็ก ซึ่งอินคลิสันนี้เกิดจากกรรมวิธีในการถลุงเหล็กแบบโบราณ

วิทยาการใหม่ที่ได้จากเหล็กน้ำพี้ข้อความต่อไปนี้ได้สรุปจากหนังสือ การวิเคราะห์ดาบ น้ำพี้ของสถาบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย ตอน "บทส่งท้ายของเรื่องดาบเหล็กน้ำพี้" โดยศาสตราจารย์สุวรรณ์ แสงเพชร

ภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ประเทศไทยมีนักวิทยาศาสตร์สาขาอื่น ๆ เพิ่มขึ้นอย่างมาก ไปได้ปริญญาสูง ๆ จากต่างประเทศก็มากมายและสำหรับเรื่องการพัฒนาโลหะไปเป็นสินค้าอุตสาหกรรม เช่น เหล็กเหนียวเหล็กกล้าธรรมดา หรือเหล็กกล้าพิเศษ อันมีความสำคัญมากที่จะผลิตเครื่องจักรกลต่าง ๆ แม่แบบที่ทนต่อการสึกหรอและอุปกรณ์ปฏิบัติการเคมี ในโรงงานแล้วน่าเป็นห่วงมาก เพราะคนไทยยังต้องพึ่งการซื้อเหล็กเหล่านี้นอกจากต่างประเทศและนักวิชาการโลหะสมัยใหม่ยังมีความคิดติดแน่นอยู่กับวิทยาการต่างชาติที่ว่า “เหล็กกล้าต้องมีธาตุคาร์บอนมากกว่า 0.1% เป็นองค์ประกอบและต้องถลุงในเตาที่มีความร้อนสูง ๆ” ทำให้ไม่สนใจหรือไม่เชื่อว่า เหล็กน้ำพี้เป็นเหล็กที่มีธาตุคาร์บอนต่ำกว่า 0.1% ได้จากเตาถลุงแร่เหล็กแบบโบราณของไทย เช่นที่ อุดรดิตถ์ (บ้านเหล็กพี้) กำแพงเพชร และสุโขทัย จะสามารถชุบด้วยความร้อนและทำให้มีความเหนียวและความแข็งแรงได้

ดาบเหล็กน้ำพี้เป็นอาวุธประจำกายที่บรรพบุรุษไทยแต่โบราณ มีวิทยาการโลหะที่ยอดเยี่ยมสามารถสร้างขึ้นไว้ป้องกันชาติบ้านเมืองให้ลูกหลานไทยมีแผ่นดินอยู่อาศัย ทำมาหากินอย่างสุขสบายในปัจจุบันนี้ เป็นเรื่องจริงไม่ใช่เรื่องนิยายทางไสยศาสตร์หรือเข้าใจว่าเป็น “โลหะไสยศาสตร์”

เป็นสิ่งที่น่าทึ่งหายากนักโลหะวิทยาสมัยใหม่เหลือเกินที่ควรหันมาศึกษาวิจัย ค้นคว้าวิทยาการที่เร้นลับอยู่ในตัวดาบน้ำพี้ มาจำลองกรรมวิธีประยุกต์ใช้เช่นเดียวกับ Composite Steel ซึ่งเป็นเหล็กกล้ารุ่นใหม่ของเยอรมันหรือเหล็กกล้าชนิดอื่น ๆ ของญี่ปุ่นที่ได้จดทะเบียนไว้และจำหน่ายในราคาแพงมาก

เชื่อเหลือเกินว่า “เจ้าพ่อพระแสง” คงจะดีใจและหวังที่จะคนไทยนำวิทยาการอัศจรรย์จากเหล็กน้ำพี้ที่ท่านอุทิศส่างเฝ้ารักษามาเป็นเวลาหลายร้อยปีไปใช้ทำมาหากินในราคาสูง ๆ ไม่ต้องมาขโมยแหะเนื้อติดกระดูกที่แทบจะไม่มีแล้ว ในบ่อเหล็กแห่งนี้ไปตีเป็นดาบราคาถูก ๆ ขายอีกต่อไป

โบราณสถานโบราณวัตถุในหมู่บ้านน้ำพี้

1. **วัดน้ำพี้** เดิมชื่อว่า วันดอยเหมาะ ซึ่งมีพื้นที่เป็นเขาเตี้ย ๆ มีเนื้อที่ประมาณ 50 ไร่ แต่ก่อนนั้นมีพระอุโบสถเก่าแก่ 1 หลังปัจจุบันไม่มีซากให้เห็นเพราะว่าได้สร้างพระอุโบสถหลังใหม่ครอบไว้โบราณวัตถุที่สำคัญในวัดน้ำพี้คือ พระเจ้าใหญ่ และพระบาทสีพัน

2. **พระเจ้าใหญ่** เป็นพระพุทธรูปสมัยสุโขทัย ปางมารวิชัย มีหน้าตักกว้างประมาณ 4.20 เมตร สูง 6.30 เมตร ซึ่งได้สร้างเมื่อไรนั้นไม่มีหลักฐานบอกไว้แต่คงจะสร้างมาตั้งแต่ในสมัยสุโขทัย

3. **วัดน้ำแต้ม** อยู่บริเวณทางทิศตะวันตกของหมู่บ้านน้ำพี ซึ่งตั้งอยู่ในเขตหมู่ที่ 7 ต.น้ำพี มีหลักฐานที่พบคือ ฐานของวิหาร ซึ่งปัจจุบันคงเหลือแต่ซากอิฐ และไม่เห็นเป็นรูปวิหารแล้ว และเคยมีชาวบ้านได้ช่วยกันไปขนอิฐจากวิหารนี้มาสร้างบ้านได้ ทางขึ้นวัดน้ำพีในปัจจุบันนี้

4. **วัดใหญ่** อยู่บริเวณริมนายายม้วน ซึ่งอยู่ในเขตหมู่ 3 ต. น้ำพี คงมีแต่ชื่อวัดเท่านั้น เพราะไม่มีหลักฐานให้เห็นเลย

5. **วัดศรีบุญเรือง** อยู่บริเวณนาเหนือ ในเขตหมู่ 1 ต.น้ำพี ในปัจจุบัน มีหลักฐานให้เห็นคือ มีเจดีย์ 1 องค์ แต่ปัจจุบันคงมีแต่ซากอิฐเท่านั้น

6. **วันม่อนผักหละ หรือวัดม่อนแก้ว** อยู่บริเวณนาข้ากอก ใกล้ ๆ กับนาเหนือ (ในเขตหมู่ 1) มีหลักฐานให้เห็นคือ มีเจดีย์ 1 องค์ แต่ปัจจุบันคงมีแต่ซากอิฐเท่านั้น

7. **พระบาทสีฟัน** เป็นลักษณะรอบพระบาทของพระพุทธเจ้าอยู่บนก้อนหิน แต่เดิมนั้นอยู่ที่เขาพระบาทซึ่งเป็นเขาที่อยู่ระหว่าง 3 หมู่บ้าน คือบ้านน้ำพี บ้านนาลับแล และบ้านไร่ห้วยพี พอถึงวันตรุษหรือวันขึ้นปีใหม่ของไทย (ขึ้น 1 ค่ำ เดือน 5) ชาวบ้านน้ำพี บ้านไร่ นาลับแล ปากาย และหมู่บ้านอื่น ๆ เช่น ปากฝาง บ้านด่าน จะเดินทางมาเคารพสักการะทุกปี

แต่ต่อมาระยะหลัง ๆ ได้เกิดการทะเลาะกันระหว่างบ้านน้ำพี บ้านไร่ บ้านนาลับแล ชาวบ้านน้ำพีได้นำพระบาทมาไว้ที่บ้านน้ำพี เพราะเห็นว่าอยู่ในเขตของบ้านน้ำพี ซึ่งผู้ที่เป็นผู้นำในการไปอาพระบาทมาคือ กำนันบุญธรรม, ผู้ใหญ่จันทร์, ผู้ใหญ่หรั่ง, ผู้ใหญ่เอี่ยม และได้นำขึ้นรถของเผ่าแก่หล้าซึ่งเป็นรถลากไม้ และในปัจจุบันนี้ได้มีประเพณีทำบุญบาทสีฟัน ในวันขึ้น 1,2,3 ค่ำ เดือน 5 พร้อมทั้งมีมหรสพให้ชมด้วย

ประเพณีและการละเล่นพื้นบ้านของน้ำพี

ประเพณีและการละเล่นพื้นบ้านของบ้านน้ำพี นั้นมีมากมายหลายประเพณี ที่ยังกระทำอยู่ในปัจจุบันนี้ ได้แก่ ประเพณีอุปสมบท ประเพณีแต่งงาน ทำบุญขึ้นบ้านใหม่ สงกรานต์ ฯ แต่ประเพณีที่เคยมีในหมู่บ้านน้ำพีที่จะเลือกหายไปเพราะคนรุ่นใหม่ไม่ได้สนใจหรือไม่ได้กระทำประเพณีนั้น ๆ ผู้เขียนจะขอกล่าวถึงประเพณีและการละเล่นพื้นบ้านที่สำคัญ คือ

1. **ประเพณีทำขวัญข้าว** ประเพณีนี้ในหนึ่งปีจะมีการทำขวัญข้าว ประมาณ 3 ครั้ง คือ เวลาปลูกข้าวเสร็จข้าวเจริญงอกงามดี เวลาเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จ และเวลาสงกรานต์

วิธีการทำขวัญข้าว จะมีบายศรี 3 ยอด หมากพลู กล้วยสุก น้ำอ้อย ข้าวสุก กล้วยเทียน ใบเกล็ดหลิ้น ใบคำใบคูณ ใบขนุน

จุดประสงค์ในการทำขวัญข้าวคือ เป็นการเคารพต่อแม่โพธิ์ศรีแม่โพธิ์สพ ที่ให้ข้าวให้น้ำ แก่มนุษย์

2. ประเพณีมีกขวัญสิ่งของต่าง ๆ เช่น ประตู หน้าต่าง บันได โถง ไร รถ จั๋ว ควาย ส่วนใหญ่จะมัดขวัญ หรือทำขวัญในวัยสงกรานต์

พิธีการมัดขวัญหรือทำขวัญสิ่งของต่าง ๆ คือ จะมีด้ายขาวด้ายแดง รวมกันแล้วประมาณ 7 เส้น จะมัดกับกรวยดอกไม้ ซึ่งกรวยนั้นทำจากใบตอง

บทที่ 3 วิธีดำเนินการ

ในการศึกษาวิจัยมีวิธีการดำเนินการศึกษาค้างนี้สามารถ แยกวิธีการดำเนินงานได้ 2 ส่วน คือ ขอบเขตการศึกษา และวิธีการดำเนินการซึ่งมีรายละเอียดเพื่อความชัดเจนดังนี้

ขอบเขตการศึกษา

ขอบเขตการศึกษาแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านพื้นที่ศึกษา ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง และด้านเนื้อหาในการศึกษา ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ด้านพื้นที่ศึกษา การศึกษาค้างนี้กำหนดพื้นที่ทำการการศึกษา คือ หมู่ที่ 1-8 ตำบลน้ำฟ้า อำเภอ ทองแสนขัน จังหวัด อุตรดิตถ์

ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มเป้าหมายสำคัญ คือ กลุ่มเด็กทุกวัย และกลุ่มเด็กและเยาวชนที่สนใจใน ตำบล น้ำฟ้า ทั้ง 8 หมู่บ้าน จำนวน 120 คน

กลุ่มบุคคลสนับสนุน คือ แกนนำชุมชนผู้ใหญ่บ้านกำนันสมาชิก อบต. ครู กศน. ประธาน กลุ่มอาชีพต่าง ๆ ผู้ปกครองเจ้าหน้าที่สาธารณสุขตำบล ครูเกษตรตำบล

องค์กรในพื้นที่ คือ อบต. สาธารณะสุขตำบล วัด โรงเรียน

ด้านเนื้อหา ในการศึกษาค้างนี้เพื่อให้ถ่ายทอดการศึกษาค้างนี้จึงกำหนดเนื้อหาการศึกษาไว้คือ

1. ศึกษาสถานการณ์บริบทของชุมชนตำบลน้ำฟ้าด้านข้อมูลทั่วไป สภาพปัญหาและความต้องการ
2. ศึกษาและศักยภาพของเด็กและเยาวชนในภาพ รวมของตำบลด้านความเป็นอยู่ ปัญหาที่พบ และการดำเนินการของกลุ่ม จุดอ่อน จุดแข็ง ปัญหาอุปสรรค
3. ศักยภาพของชุมชนที่เอื้อต่อการพัฒนาเครือข่ายเด็กและเยาวชน ตำบลน้ำฟ้า โดยแบ่งเป็นด้านพื้นที่ ด้านกลุ่มอาชีพ ด้านผู้นำ และการสนับสนุนจากองค์กรในพื้นที่
- 4 . จุดอ่อน จุดแข็ง และปัญหาอุปสรรคของชุมชนที่มีผลต่อการพัฒนากลุ่มและเครือข่าย
- 5 . แนวทางการพัฒนากลุ่ม / เครือข่ายเด็กและเยาวชนโดยความร่วมมือของชุมชนตำบล น้ำฟ้า จะศึกษาในเรื่องของกระบวนการ เป้าหมาย แผนการดำเนินงาน สิ่งสนับสนุน

วิธีดำเนินการ

วิธีการดำเนินการศึกษานำเสนอเป็น 4 ส่วน คือ กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล ขั้นตอนการดำเนินการ มีรายละเอียดที่นำเสนอ ดังนี้

1. กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล

- ศึกษาสภาพของชุมชนระยะเวลา 1 วัน เพื่อจัดเวทีประชุมสร้างความเข้าใจกับชุมชน ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยมีผู้นำชุมชน อบต. ผู้ทรงภูมิปัญญา ครู ผู้ปกครอง กลุ่มเด็กและเยาวชน ชาวบ้านที่สนใจร่วมกัน (สถานที่จัดประชุม อบต. น้ำพี กันยายน 2544)
- หาแกนนำของแต่ละหมู่บ้านเพื่อเป็นตัวแทนในการสร้างเครือข่ายและเก็บรวบรวมข้อมูลระยะเวลา 3 วัน (กันยายน 2544) ได้แกนนำของแต่ละหมู่บ้านเป็นตัวแทนเก็บข้อมูล จำนวน 8 หมู่ 14 คน
- ประชุมทีมวิจัยและแกนนำของกลุ่มร่วมกันสร้างแบบสัมภาษณ์สำหรับเด็กและเยาวชน โดยสัมภาษณ์ข้อมูลด้านวิถีชีวิตร่วมกับการสังเกต ได้แก่ ข้อมูลส่วนตัว ความเป็นอยู่ สภาพการศึกษา สำหรับแบบสอบถามชุมชน ได้แก่ สภาพเศรษฐกิจ สังคม กลุ่มอาชีพในชุมชน โครงสร้างพื้นฐานในตำบลน้ำพี
- นำข้อมูลจากการเก็บมาสรุปเพื่อเชื่อมโยงกับผู้ที่เกี่ยวข้องนำเสนอให้ทราบถึงสภาพและความต้องการของเด็ก
- ตรวจสอบความถูกต้องข้อมูล ผู้วิจัยจัดเวทีกลางตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา จุดแข็ง จุดอ่อนของชุมชนและเด็กเยาวชน เพื่อหาแนวทางที่จะร่วมกันพัฒนาเครือข่ายเด็กและเยาวชน โดยทีมวิจัย ผู้นำชุมชน อบต. ผู้นำองค์กรชุมชน ครู ผู้ทรงภูมิปัญญา ผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน กลุ่มเด็กและเยาวชน จำนวน 180 คน
- จัดเวทีเพื่อหาแนวทางการพัฒนากลุ่ม/เครือข่ายเด็กและเยาวชนตำบลน้ำพีร่วมกัน ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นไปสู่การปฏิบัติต่อไป
- สรุปผลเพื่อจัดทำรายงานการวิจัย ทีมวิจัยนำข้อมูลจากการตรวจสอบสรุปจัดทำรายงานการวิจัย

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากการเก็บนั้น จะมีการวิเคราะห์ด้านเนื้อหาโดยจะทำการวิเคราะห์จากเนื้อหาที่ได้จากแบบสำรวจข้อมูลเด็กจากการสัมภาษณ์ การจัดเวที เพื่อให้ได้คำตอบที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัยและเพื่อเป็นข้อมูลตามสภาพจริงในการสืบค้นของผู้ที่สนใจและขยายผลสู่องค์กรที่เกี่ยวข้องซึ่งมีขั้นตอนในการวิเคราะห์ดังนี้

1. วางแผนในการวิเคราะห์ข้อมูลกับแกนนำและทีมวิจัยโดยจัดทำเป็นตารางลำดับข้อ
สำคัญ
2. แบ่งงานให้เก็บข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ โดยแบ่งเป็นกลุ่มและตัวบุคคล 1 : 10
3. แกนนำของแต่ละหมู่บ้าน ตรวจสอบความครบถ้วน ถูกต้อง แม่นตรง ถ้ามีปัญหาไม่
ครบหรือผิด ให้เก็บข้อมูลใหม่
4. ใช้การวิเคราะห์ในการคิดคำนวณง่าย ๆ เป็นค่าเฉลี่ยและร้อยละ
5. สรุปข้อมูลในตาราง
6. แกนนำและทีมวิจัย นำข้อมูลมาอภิปรายหาสิ่งที่พบสาเหตุและผล ความแตก ต่าง
ความเหมือน และความสัมพันธ์ของข้อมูล
7. สรุปปัญหาวิจัยและข้อเสนอแนะ
8. นำข้อมูลเสนอประชุมและตรวจสอบข้อมูลจากเวทีกลางอีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้ผู้นำ
ชุมชนและผู้เกี่ยวข้อง ข้าราชการ ภูมิปัญญา และผู้รู้ร่วมกันทราบพื้นฐานปัญหาหลักของสิ่งที่
ค้นพบเนื้อหาแนวทางในการพัฒนาต่อไป

3. ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. จัดเวทีประชุมสร้างความเข้าใจกับชุมชนโดยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีผู้นำ
ชุมชน ผู้นำกลุ่มองค์กรชุมชน อบต. ผู้ทรงปัญญา ครู ผู้ปกครอง กลุ่มเด็กและเยาวชน
กลุ่มชาวบ้านที่สนใจ รวมทั้งวางแผนการสำรวจข้อมูลสภาพเดิมของชุมชน ข้อมูลเกี่ยวกับเด็กและ
เยาวชนหาแกนนำของแต่ละกลุ่ม เพื่อเป็นตัวแทนในการสร้างเครื่องมือ ในการเก็บข้อมูลของชุมชน
และกลุ่มเด็กและเยาวชน
2. ประชุมทีมวิจัย และแกนนำของกลุ่มที่คัดเลือกจากเวที ร่วมกันสร้างแบบสัมภาษณ์
เจาะลึกสำหรับเด็กและเยาวชน โดยการสัมภาษณ์ข้อมูลส่วนตัว วิถีชีวิต ความเป็นอยู่
การศึกษาสภาพแวดล้อมแบบสัมภาษณ์ สำหรับชุมชนโดยสัมภาษณ์ด้านสภาพทั่วไปของชุมชน
สภาพเศรษฐกิจและสังคม กลุ่มอาชีพในชุมชน ด้านโครงสร้างพื้นฐานในตำบลน้ำพี้เพื่อนำข้อมูล
มาจัดทำเป็นข้อมูล เพื่อหาแนวทางร่วมกันในการพัฒนารูปแบบเครือข่ายเด็กและเยาวชน
โดยชุมชนมีส่วนร่วม
3. จัดเวทีขับเคลื่อนไปที่ละหมู่ที่ 1-8 และร่วมกับผู้ปกครอง ผู้นำชุมชนในแต่ละหมู่เพื่อ
หาแนวทางในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการทำกิจกรรมร่วมกัน 8 ครั้ง

4. จัดเวทีกลางเพื่อให้ได้ออกแบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และรูปแบบการสัมภาษณ์กับ ผู้ปกครอง และแกนนำของตัวเด็กและเยาวชนในแต่ละหมู่ รวม 4 วัน ซึ่งจะทำได้แบบสัมภาษณ์ โดยใช้คำถามแบบเจาะลึก อาทิ ประวัติส่วนตัว การศึกษา ครอบครัว สังคม พฤติกรรมที่ทำ บ่อยๆ พฤติกรรมที่ไม่ชอบ ปัญหาและความต้องการสิ่งสนับสนุน

5. ทีมวิจัยนำข้อมูลมาสรุปประเด็นต่างๆ ในการเก็บข้อมูลเพื่อเชื่อมโยงผู้ที่เกี่ยวข้องนำเสนอให้รับทราบถึงสภาพและความต้องการของเด็กและเยาวชนที่จะช่วยพัฒนาชีวิตให้ดีขึ้น

6. จัดเวทีร่วมตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและร่วมกันวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน ของชุมชนและเด็กและเยาวชน

7. จัดเวทีกลางเพื่อหาแนวทางการพัฒนากลุ่ม/เครือข่ายเด็กและเยาวชนร่วมกับชุมชน องค์การต่างๆ

8. วางแผนการนำไปปฏิบัติตามแนวทางที่ได้จากเวทีกลาง

บทที่ 4

ผลการศึกษา

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนากลุ่ม/เครือข่ายเด็กและเยาวชนโดยการสนับสนุนจากชุมชนมีผลการศึกษาวิจัย แบ่งเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สภาพและศักยภาพของเด็กและเยาวชนตำบลน้ำทิพย์

ตอนที่ 2 ศักยภาพชุมชนที่เอื้อต่อการพัฒนาเครือข่ายเด็กและเยาวชนตำบลน้ำทิพย์

ตอนที่ 3 จุดแข็ง จุดอ่อน ปัญหาและอุปสรรคของชุมชนที่มีผลต่อการพัฒนากลุ่ม/เครือข่ายเด็กและเยาวชน

ตอนที่ 4 แนวทางการพัฒนากลุ่ม/เครือข่าย เด็กและเยาวชนตำบลน้ำทิพย์

ตอนที่ 1 สภาพและศักยภาพของเด็กและเยาวชนตำบลน้ำทิพย์

ความเป็นอยู่ของชาวบ้านน้ำทิพย์ มีลักษณะเป็นสังคมแบบเครือญาติและสืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษเดียวกัน มีการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น อาทิ พิธีกรรมที่สำคัญของชาวบ้านน้ำทิพย์ ได้แก่ การทำลูกประคำจากแร่เหล็กน้ำทิพย์ และการจำหน่ายดาบ ถือว่าเป็นวัตถุมงคลปกป้องคุ้มครองภัย ซึ่งเป็นรายได้และเป็นที่น่าสนใจแก่คนทั่วไปและนักท่องเที่ยว สำหรับสภาพ และศักยภาพของเด็กและเยาวชน ตำบลน้ำทิพย์ จากการสรุปจากแบบสัมภาษณ์และสอบถามมีรายละเอียดดังนี้

1.1 แบบสอบถามที่เจาะลึก จะบอกเรื่องความเป็นอยู่ของเด็กและสภาพในครอบครัวว่าอยู่อาศัยกับใคร ที่มั่งงานได้แยกเด็กออกเป็น 3 กลุ่มดังนี้

กลุ่มที่ 1 กลุ่มที่มีผู้ปกครองอยู่พร้อมเพรียง ซึ่งเด็กในกลุ่มนี้จะมีพฤติกรรมที่อบอุ่นและพร้อมที่จะช่วยในกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มได้ดี จะเห็นได้จากการเข้าร่วมเวทีแต่ละครั้ง เด็กจะรู้จักช่วยเหลือผู้อื่นและมีความมั่นใจในการกล้าแสดงออกในสังคมและเวลาทำกิจกรรมกลุ่ม ผู้ปกครองและพี่เลี้ยงจะร่วมกันให้ความช่วยเหลือและสนับสนุน เช่น ในเด็กหมู่ 8 และหมู่ 1

- หมู่ 1 ผู้ปกครองจะช่วยเหลือด้านงบประมาณในการจัดซื้อห่อขนาดใหญ่สำหรับทำบ่อเลี้ยงปลาและช่วยเหลือด้านการนำผลผลิตที่เด็กเลี้ยงออกจำหน่ายให้นามร้านค้า ซึ่งผู้ปกครองจะช่วยเหลือการหาตลาดให้

- หมู่ 8 เด็กจะทำกิจกรรมกลุ่มทำโรงเรือนเพาะเห็ด ผู้ใหญ่จะให้ความช่วยเหลือเด็กในทุกขั้นตอน ตั้งแต่ไปตัดไม้การสร้างโรงเรือน หรือการหาทรายขนมาใช้ในการปรับพื้นที่ เด็กจะได้รับการช่วยเหลือจากผู้ปกครองกลุ่มนี้มาก ช่วยสนับสนุนงบประมาณค่าน้ำมันรถ ค่าพันธุ์เห็ด

การไปศึกษาดูงาน หรือวิธีการทำ ผู้ใหญ่และพี่เลี้ยงจะเข้ามามีบทบาทมากและทำให้เด็กกล้าที่จะแสดงออก และเกิดความมั่นใจ

กลุ่มที่ 2 กลุ่มที่ต้องอาศัยอยู่กับผู้สูงอายุ เพราะผู้ปกครองไปทำงานต่างจังหวัด เด็กในกลุ่มนี้จะมีพี่เลี้ยงที่คอยให้การช่วยเหลือ เช่น เด็กหญิงสุภาภรณ์ แสนำพรวน ประธานกลุ่มเด็กและเยาวชนตำบลน้ำพี้ จะมีพี่เลี้ยงที่คอยให้ความช่วยเหลือและชี้แนะแนวทางในการใช้ภูมิปัญญาในท้องถิ่น ให้ไปหาวิทยากรและเกษตรกร เทคโนโลยี ช่วยสอนวิธีการตัดเชื้อเห็ดลงขวด และสามารถบริหารงานของกลุ่มได้ในกลุ่มของหมู่ 2 , หมู่ 3

กลุ่มที่ 3 กลุ่มเด็กที่ด้อยโอกาส เด็กกำพร้า พ่อแม่เสียชีวิตต้องอาศัยกับบุคคลอื่น เด็กในกลุ่มนี้จะมีเล็กล็กน้อยเท่านั้น เด็กจะขาดความอบอุ่นและต้องการจะมีชีวิตเหมือนเพื่อนๆ 2 กลุ่มที่ได้กล่าวมาแต่ขาดโอกาส แต่ทางโรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สงเคราะห์จังหวัดก็จะให้โอกาสและช่วยเหลือเรื่องทุนการศึกษาเด็กจะใช้เวลาวางไปในทางกีฬาบ้างและบางคนหลังจากเลิกเรียนก็ต้องเข้าป่าหาอาหารในช่วงเย็น เด็กจะต้องออกรับจ้างในช่วงวันหยุดเสาร์ – อาทิตย์ เพื่อให้มีรายได้ในการเป็นค่าขนมไปโรงเรียนในช่วง 5 วัน เด็กกลุ่มนี้คิดที่จะศึกษาต่อให้สูงๆ แต่ก็ยังหาโอกาสได้ยาก ปัญหาที่พบในโรงเรียนเด็กมักไม่ค่อยมีสมาธิในการเรียนและบางทีก็มีปัญหาเรื่องสุขภาพบ้าง เด็กจะรู้จักเพื่อนน้อยและนิสัยจะเฉื่อยช้าน เวลาโกรธจะมีอารมณ์รุนแรง แต่ก็ระบายได้ในช่วงออกไปทำงาน หรือบางคนก็เก็บอารมณ์ได้ดี ความรู้สึกที่มีต่อสังคมส่วนมากไม่ค่อยดี แต่ก็ยังมีเพื่อนที่ใกล้ชิดคอยให้กำลังใจและประคับประคอง

จากการวิเคราะห์แบบสอบถามที่เจาะลึกนั้น ทำให้เด็กได้ระบายความรู้สึกที่แท้จริงออกมาและทำให้รู้ตัวตนที่แท้จริงของตนเองว่าต้องการทำอะไรที่ตนเองภาคภูมิใจบ้าง เช่น การได้เล่นกีฬาที่ตนรักและได้ลงแข่งขัน เด็กจะบอกถึงข้อดีและข้อเลวของตนเองได้จากการพิจารณาตนเอง สิ่งที่คิดว่าอัปยศมากที่สุดต่อตนคือ เมื่อทำไม่ดีต่อบุคคลที่มีพระคุณ อุปถัมภ์ ด้านบุคคลครูที่ชอบมากที่สุดจะเป็นคนที่มีบุคลิกภาพที่อ่อนโยนและเข้าใจเด็กให้ความช่วยเหลือและสามารถปรึกษาได้เมื่อเด็กมีปัญหา เด็กจะเชื่อฟังและให้ความเคารพนับถือ

ในส่วนของการประมาณค่า การกล้าแสดงออกและการคบคนเด็กต้องการให้เป็นที่ยอมรับในสังคมเพื่อนๆ และครอบครัว การมองโลกในแง่ดีมีระดับปานกลาง ส่วนใหญ่การใช้เวลาวางให้เป็นประโยชน์ก็จะมีส่วนที่เป็นปานกลาง เกี่ยวกับสังคมเด็กจะรู้สึกประหม่าเมื่อมีคนมาก เด็กจะไม่ค่อยกล้าทำอะไรเพราะกลัวความผิด และมักเป็นคนเชื่อคนง่าย เด็กจะรู้สึกอายเมื่อพูดถึงเพศ เด็กจะหวังใยเพื่อนที่สนิทมากและจะมีความเอื้ออาทรกับเพื่อนที่สนิท ส่วนเรื่องการศึกษาเล่าเรียนมักไม่ค่อยชอบเรียนวิชาคณิตศาสตร์และวิชาภาษาอังกฤษ และอยาก

จะเรียนพิเศษในช่วงเย็น และบางครั้งก็แบ่งเวลาไม่เป็นวิตกกังวลกลัวว่าจะสอบตก และคิดว่าเพื่อนๆ ไม่ค่อยเชื่อคำพูด และหากมีปัญหาส่วนมากจะปรึกษา พ่อ แม่ ความสัมพันธ์กันตนในครอบครัว บางครั้งเด็กก็มีความสุข แต่ก็มีบางคนคิดว่าไม่มีใครมาสนใจในส่วนน้อย จากการที่ทีมงานได้ร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกันกับแกนนำเด็กในกลุ่มเดิม ที่เป็นเครือข่ายแกนนำ ทั้งหมด 8 หมู่ รวม 20 คน ได้พบว่า เด็กในแต่ละกลุ่มทั้ง 3 กลุ่ม ที่ได้กล่าวมานั้นมีความเหมือนและแตกต่างกันดังนี้

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบความแตกต่างของกลุ่มเด็กและเยาวชนด้านจิตใจ

ความเหมือน	ความแตกต่าง
ด้านจิตใจ	ด้านจิตใจ
1. ความต้องการให้เป็นคนที่สังคมยอมรับ 2. ต้องการความอบอุ่นในครอบครัว 3. ความเชื่ออาทรต่อกันและกันด้านครอบครัว 4. ต้องการให้ผู้ใหญ่เข้าใจชีวิตเด็กยุคใหม่บ้าง 5. อยากให้ความมั่นใจแก่ตนเองในอนาคต	1. เด็กอยู่ในกลุ่มที่มีความพร้อมจะมีจิตใจที่ Dingam และขอความช่วยเหลือผู้อื่นมากกว่ากลุ่มเด็กที่ด้อยโอกาส

เด็กและเยาวชนที่มีผู้ปกครองคอยเป็นพี่เลี้ยงช่วยสนับสนุนนั้น จะทำให้เด็กเกิดความเข้มแข็งและพฤติกรรมที่แสดงออกมาให้ชุมชนได้พบเห็นในทางที่ดี และจะสามารถพัฒนาไปในทางที่ดีได้ ส่วนกลุ่มเด็กด้อยโอกาสและกลุ่มที่อยู่กับผู้สูงอายุ ผู้ปกครองไปทำงานต่างจังหวัดนั้น พฤติกรรมที่แสดงออกค่อนข้างเป็นคนไม่ค่อยมั่นใจ แต่หากกลุ่ม 2-3 นี้ มีพี่เลี้ยงคอยให้คำปรึกษาและแนะนำไปในทางที่ดีและได้ใช้ภูมิปัญญาในท้องถิ่นช่วยให้ความรู้ และถ่ายทอดวิธีทำกิจกรรมของกลุ่มก็มักไปได้ดี ดังตัวอย่างเช่น เด็กเยาวชนในหมู่ที่ 7 กลุ่มที่ 1 มี ด.ญ.สาวิตรี สว่างบำรุง เป็นประธาน เด็กในกลุ่มนี้เดิมเป็นเด็กยากจนและทุกข์ยาก ซึ่งมีแกนนำเป็นเด็กกลุ่มเดิมที่เคยได้ทุนในโครงการการจัดการกองทุนเพื่อเด็กทุกข์ยากในปี พ.ศ. 2543 นั้น เด็กกลุ่มนี้จะร่วมกันทำกิจกรรมกลุ่มเดิม คือ การทำปุ๋ยหมักขายในอัตรา ราคาถุงละ 5 – 10 บาท และมีรายได้ครั้งละ 500 บาท เด็กจะไปศึกษาดูงานจากกลุ่มที่ 1 หมู่ที่ 1 ในเรื่องการเลี้ยงปลาตู้และหมู่ที่ 8 การเลี้ยงไก่พื้นเมืองและกลับมาลงทำในกลุ่มของตนเองบ้าง

แต่ทว่ามีปัญหา เพราะโรงเรียนมีขนาดเล็กไปกว้างไขได้น้อยและพบปัญหาไก่ไปวางไข่ที่อื่น และเด็กกลุ่มนี้ก็ได้ใช้วิธีการแก้ไขปัญหาคือการทำรังไว้รอบๆ ทั้งในและนอกของโรงเรียน

อนึ่ง เด็กในกลุ่มนี้เป็นจุดที่ใช้ศึกษาดูงานเรื่องการทำปุ๋ยหมักให้แก่กลุ่มอื่นๆ ได้มาศึกษาขั้นตอนในการทำ เด็กในกลุ่มหมู่ที่ 7 ได้ไปขอคำแนะนำและสอนโดยเกษตรตำบลซึ่งเด็กเรียกว่า “ป้าแดง” และป้าแดงก็ให้สูตรการทำปุ๋ยหมักพร้อมสาร EM ในการเร่งให้ย่อยสลายของวัชพืชได้ดีขึ้น

ทีมงานพบว่า เด็กกลุ่มนี้จะมีความมั่นใจหากมีพี่เลี้ยงที่ดีให้การสนับสนุน แม้ตัวเด็กแต่ละคนจะมาจากเด็กทุพพลภาพ และผู้ปกครองเสียชีวิตไปบ้าง แต่เด็กก็ได้แสดงพลังและกล้าทำในสิ่งที่ดีและถูกต้อง แม้เด็กจะขาดความมั่นใจไปบ้าง แต่สังคมก็ยอมรับในความสามารถและควรได้รับการพัฒนาต่อไป

ในด้านการบำเพ็ญประโยชน์ต่างๆ ต่อสังคมเด็กทั้ง 3 กลุ่ม สามารถบำเพ็ญได้หากมีผู้นำและมีแนวทางในการร่วมกันพัฒนาสถานที่สำคัญ เช่น วัด พิพิธภัณฑ์บ่อเหล็กน้ำพี้ ศูนย์ป่าไม้ หรือศาลาแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ทีมงานได้สังเกตจากการเข้าร่วมพัฒนาสถานที่ต่างๆ ของตำบลใน 1 ครั้ง/เดือน พร้อมทั้งเวทีที่จัดแต่ละครั้ง เด็กจะเสนอแนะและช่วยเหลือกันแยกงานกันแต่ละหมู่ เช่น หมู่ที่ 1 กวาดพื้น หมู่ที่ 2 ถูพื้น หมู่ที่ 3 เตรียมแก้วนํ้า หมู่ที่ 4 แจกอาหาร หมู่ที่ 7,8 เก็บล้าง จะร่วมมือกันช่วยเหลือกันในแต่ละครั้งก็จะเสร็จพร้อมกัน บางครั้งมีผู้ร่วมเวทีมากๆ หรือสถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานีมาเยี่ยมชม เด็กตัวแทนแต่ละหมู่ก็จะนำเสนอกิจกรรมกลุ่มของตนและซักถามกับคณะที่มาศึกษาดูงาน ซึ่งเป็นที่ประทับใจแก่ผู้พบเห็น ทีมงานมีหน้าที่ดูแลอยู่ห่างๆ และสังเกตเท่านั้น บางครั้งก็เสนอแนะและฝึกให้กล้าแสดงออกไปในทางที่ถูก หรือให้เสนอภาพรวมโดยสรุปง่ายๆ และให้พาคณะไปดู

ด้านประวัติส่วนตัว เด็กในแต่ละคนจะมีพื้นที่ในบริเวณบ้านอยู่ใกล้เคียงกันในแต่ละหมู่ ซึ่งมีพื้นที่ระยะทางใกล้เคียงหมู่ 1 ติดกับหมู่ 8 หมู่ 2,3,4 ส่วนหมู่ 5,6,7 จะอยู่ในพื้นที่ไกลออกไป เด็กและเยาวชนจะอยู่ใกล้เคียงกัน ในการทำกิจกรรมกลุ่มและการรวมตัวจะง่ายในสภาพพื้นที่บริบทใกล้เคียงกันและเป็นเด็กในวัยใกล้เคียงกัน

ด้านการศึกษา โดยส่วนใหญ่จะอยู่ในระดับ ชั้นที่กำลังศึกษาตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 - 3 และร้อยละ 80 จะศึกษาอยู่ในโรงเรียนบ้านน้ำพี้มิตรภาพที่ 214 ส่วนร้อยละ 10 จะศึกษาในตัวจังหวัด และเป็นเยาวชนที่มีอายุ 20 - 25 จะทำงานในหมู่บ้าน ซึ่งเป็นงานส่วนตัวหรืองานในครอบครัว

ด้านการวางแผนของชีวิตในอนาคต เด็กส่วนใหญ่ตั้งใจว่าจะเรียนให้จบและคิดว่าจะทำงาน มีบางคนที่จะเรียนต่อให้สูงที่สุดและอยากประกอบอาชีพเป็นเจ้าของกิจการหรือบางคนอยากจะเข้ารับราชการ

ด้านอื่นๆ

- งานอดิเรก ส่วนใหญ่ชอบเล่นกีฬา เช่น วอลเลย์บอล ฟุตบอล และตะกร้อ
- งานทางด้านศิลปะ เช่น การทำของชำร่วย การประดิษฐ์เศษวัสดุเหลือใช้
- งานด้านการเกษตร เช่น ปลูกผักสวนครัวไว้รับประทาน และการเลี้ยงสัตว์

ปัญหาและความต้องการ

จากการศึกษาที่วิจัยพบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่มีดังนี้

1. ขาดความสนใจจากผู้ปกครอง และผู้นำในระยะแรกเท่าที่ควร เพราะผู้ใหญ่บางคนยังไม่เห็นความสำคัญของเด็ก และไม่คิดว่าเด็กจะคิดอย่างไร และจะทำอะไรได้บ้างจะดูได้จากการเข้าร่วมเวทีในช่วงแรกๆ จะไม่ค่อยมาร่วมเวทีกันอ้างว่าไม่มีเวลาบ้าง หรือติดธุระการงานบ้าง

2. เด็กๆ มีข้อจำกัดเรื่องเวลามากที่สุด เพราะกำลังศึกษาเล่าเรียนเวลาที่จะรวมตัวกันได้ก็เฉพาะวันหยุดหรือในช่วงเย็น กลางคืน ซึ่งเป็นเวลาที่ต้องอยู่บ้านของแต่ละคนแล้ว การทำกิจกรรมของกลุ่มจะเน้นเรื่องการหารายได้เสริมมากกว่าจะหารายได้ประจำเพราะกลุ่มเด็กๆ มีข้อจำกัดเรื่องเวลา อีกทั้งงานที่บ้างและโรงเรียนก็มีมากอยู่แล้ว

3. สังคมเปลี่ยนไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ ความเอื้ออาทรที่เคยมีต่อกันของคนในสังคมมักจะถูกกลืนหายไปพร้อมกับกระแสนิยมใหม่ค่านิยมที่ผิดๆ เริ่มเข้ามามีบทบาทมากขึ้น ในวิถีชีวิตของกลุ่มเด็กก็ได้รับจนเกิดผลกระทบเช่นกัน จากสังคมในชุมชนการเชื่อมโยงความรู้สึกที่มีต่อบุคคลต่างๆ มักจะน้อยลงตั้งแต่ในครอบครัว ชุมชน สังคม

4. การขาดงบประมาณในการสนับสนุน ซึ่งกลุ่มเด็กมักมีความต้องการคล้ายๆ กัน คือ ทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกันแล้วให้รายได้เพิ่มขึ้น แต่ที่ขาดการสนับสนุนจากคนกลุ่มใหญ่ของสังคม เช่น อบต.ซึ่งเน้นเรื่องกีฬาการแข่งขัน แต่ไม่ได้เน้นงบประมาณมาที่กิจกรรมกลุ่มเด็ก เพราะคิดว่าไม่สำคัญซึ่งต้องใช้ทุนในการดำเนินกิจกรรมที่เริ่มต้นให้ขับเคลื่อนไปสู่จุดหมายได้ให้ครบวงจร เช่น คิด ผลิต จำหน่าย รายได้ ทุน

5. ขาดความเชื่อถือจากผู้ใหญ่บางกลุ่ม ซึ่งไม่มั่นใจในตอนแรกการชี้แจงและจัดระดมความคิดนั้นผู้ใหญ่บางคนคิดไม่ถึงว่าเด็กจะสามารถทำกิจกรรมกลุ่มได้และกลุ่มเด็กๆ ได้รวมตัวกันเพื่อแสดงศักยภาพในตัวเองว่าสามารถทำกิจกรรมต่างๆ ได้โดยที่ได้จากการบูรณาการจากชีวิตจริง การศึกษาเล่าเรียนทุนเดิมและการศึกษาดูงาน การถ่ายทอดความรู้จากภูมิปัญญาพื้นบ้านที่

กลุ่มเด็กได้เสาะแสวงหาจากสิ่งใกล้ตัว จากคนรอบข้างและจากผู้ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ จนนำมารวมกับความตั้งใจจริงแล้วลงมือปฏิบัติร่วมกัน แก้ไขข้อบกพร่อง ปรับปรุง จนเกิดขึ้นงานในที่สุดผู้ใหญ่ก็หันมาเห็นความสำคัญว่าเด็กและเยาวชนสามารถขับเคลื่อนกิจกรรมได้ด้วยตนเอง โดยมีผู้ใหญ่และพี่เลี้ยงคอยให้การช่วยเหลือและพัฒนาต่อไป

ความต้องการ เด็กมีความต้องการให้ผู้ใหญ่และผู้นำท้องถิ่นในชุมชนได้เข้ามาช่วยเหลือ

1. ด้านงบประมาณบางส่วน นอกเหนือจากเงินกองทุนของเด็กบ้างแล้วผู้ใหญ่สามารถให้การสนับสนุนเด็กได้จากองค์การบริหารส่วนตำบล โดยมีผู้ประสานงานท้องถิ่นร่วมกับกลุ่มเด็กและเยาวชน ที่ทำกิจกรรมกลุ่ม

2. ด้านวิทยากร การศึกษาหาความรู้อยู่เสมอสามารถนำเป็นแนวทางในการพัฒนาได้ ทั้งคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่และผู้เกี่ยวข้องทางภาครัฐและผู้ว่าภูมิปัญญา เพื่อจะได้นำแนวทางมาพัฒนาและปรับปรุงงานกิจกรรมที่มีอยู่แล้วให้มีและยั่งยืนต่อไปได้ในที่สุด

3. ด้านการตลาด เมื่อมีผลผลิตก็ย่อมต้องการตลาดในการขายสินค้า ผู้ใหญ่สามารถช่วยประชาสัมพันธ์และสนับสนุนผลผลิตของกลุ่มเด็กได้ เพียงจัดเป็นสถานที่หรือจุดนัดพบระหว่างผู้ขายผู้ซื้อในระดับชุมชน

4. ผู้ประสานงาน เด็กต้องการผู้ประสานงานหรือสถานที่สำหรับการรวมกลุ่มประชุมหรือจัดเวทีซึ่งชุมชนสามารถทราบได้โดยว่าจะพบเด็กและเยาวชนกลุ่มนี้ได้ที่ไหนบ้าง

กิจกรรมของกลุ่มเด็กและเยาวชน

การดำเนินการของกลุ่มเด็กในกลุ่มเด็กของโครงการการจัดการกองทุนเพื่อเด็กทุกขียากจะมีการรวมกลุ่มกันแบบกระจัดกระจายและไม่ค่อยได้ประชุมกันเท่าที่ควร เพราะอายุน้อยและรู้จักทำกิจกรรมกลุ่มแบบง่าย ๆ สบาย ๆ และไม่เน้นรายได้ แต่เน้นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ไม่ค่อยมีการรวมตัวกันมากนักและในแต่ละหมู่จะมีจำนวน 2 - 3 คนเท่านั้น ส่วนในเด็กและเยาวชนกลุ่มใหม่ผสมกับกลุ่มแกนนำเครือข่ายจะมีจำนวนคนในกลุ่ม 9 - 10 คน และมีอายุที่ใกล้เคียงกัน วัยใกล้เคียงกัน มีบริเวณพื้นที่ใกล้เคียงกันในแต่ละบริเวณจะมีจุดนัดพบทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกันในบริเวณหมู่ละ 3 - 4 จุด ซึ่งจะมีความใกล้ชิดกันมาก

1.2 ขั้นตอนการดำเนินงานกลุ่มเดิม

1. จัดเวทีเพื่อสำรวจความต้องการในการรวมกลุ่มส่วนใหญ่กลุ่มเดิมจะเป็นเด็กทุกขียากและเด็กที่ยากจนและบิดา มารดาเสียชีวิต หรืออยู่ร้าง

2. จัดเวทีกลางและสำรวจความต้องการในการรวมกิจกรรมกลุ่ม แบ่งเป็นกลุ่มเดี่ยว ทำกิจกรรมเพื่อตนเอง ครอบครัว และชุมชน และคืนกำไรให้กับสังคมด้วยการใช้สมุดบันทึกการทำความคิดเป็นแบบประเมิน

3. ปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มแล้วนำปัญหา อุปสรรคมาเสนอแนะแล้วปรับปรุง ทดลองปฏิบัติ และนำผลมาเปรียบเทียบ

4. สรุปร่วมกันละใช้ภูมิปัญญาในท้องถิ่นทำกิจกรรมกลุ่มแล้วเสริมรายได้ ไม่ค่อยได้ จัดกระบวนการขั้นตอนการทำงานของกลุ่ม และไม่ได้กำหนดกติกาของกลุ่ม

สำหรับกิจกรรมของกลุ่มเดิมพอสรุปได้ดังนี้

1. การทำขนมไทยส่งร้านค้าในหมู่บ้าน หมู่ 2
2. การถนอมอาหารจากวัสดุที่เหลือใช้ หมู่ 2
3. การทำปุ๋ยหมักของหมู่ 7
4. การเลี้ยงไก่พื้นเมืองของหมู่ 4

ขั้นตอนการดำเนินงานของกลุ่มเด็กที่เป็นเครือข่ายใหม่กิจกรรมส่วนใหญ่จะมีดังนี้

หมู่ที่ 1

กลุ่มที่ 1

1. เลี้ยงปลาดุกขาย เพราะมีตลาดรองรับและเลี้ยงง่าย ผลผลิตสม่ำเสมอสามารถใช้ทุนหมุนเวียนได้ในกลุ่มโดยไม่ขาด
2. ทำขนมไข่นกกระทา โดยเด็กผู้ชาย 8 – 10 คน จะใช้อุปกรณ์เท่าที่หาได้ มาตั้งเป็นร้านและใช้เวลาวันหยุด เสาร์ – อาทิตย์ ทำขนม ไปศึกษาสูตรการทำจากบ้านท หมู่ที่ 1 และผู้ปกครอง และช่วยกันทำโดยซื้อจากร้านไปขายเป็นสายๆ ตามหมู่บ้านต่างๆ ใช้เวลา 2 ชั่วโมง ก็จะหมดและสนุกสนาน มีปัญหาเรื่องขนมไม่กรอบและได้รับคำแนะนำให้ไปถามสูตรจากป้าสงัด และทดลองปฏิบัติจนสำเร็จ
3. ปลูกพืชผักสวนครัว ทำใกล้บริเวณที่เลี้ยงปลา โดยปลูกไว้รับประทานร่วมกันทำแล้วแบ่งผักให้แก่สมาชิก และแบ่งหน้าที่ช่วยกันดูแลรดน้ำและใช้บริเวณใกล้ๆ นั้น

หมู่ที่ 2

1. ทำขนมขาย ที่ทำเพราะบ้านอยู่บริเวณใกล้เคียงกัน อีกทั้งมีพี่เลี้ยงอยู่ในบริเวณนั้นได้ฝึกทำและหาตลาดส่งจะใช้เวลาในช่วงวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ ทำและมีร้านค้าส่งและมีแกนนำอยู่ 4 คน ในหมู่นี้จึงดำเนินการต่อเนื่องได้
2. เพาะเห็ดขอนขาว สาเหตุที่ทำกิจกรรมนี้เพราะมีพี่เลี้ยงที่เป็นคนะกิจและเทคโนโลยีการเกษตรอยู่ เด็กจึงไปศึกษาและทดลองทำ แต่ใช้คัตเชื่อบรรจุขวดแล้วขาย

3. การทำของชำร่วยจากวัสดุที่เหลือใช้ สาเหตุเพราะมีคนในกลุ่มเด็กนี้ชอบงานศิลปะ และมีวัสดุเหลือใช้มาก เช่น มะพร้าว กิ่งไม้ กิ่งมะขาม จึงนำมาทำของชำร่วยขายเล็กๆ เพื่อนำไปจำหน่ายที่พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านเหล็กน้ำพี้ ซึ่งรับไปขายในราคาถูก

หมู่ที่ 3 และ หมู่ที่ 4 นำจำนวนคนมารวมกันและทำกิจกรรมกลุ่ม

1. ทำปุ๋ยชีวภาพ ไปศึกษามาจาก “ป่าแดง” เกษตรตำบล โดยนำวัสดุที่เหลือใช้มาหมัก แล้วทดลองนำไปใช้

2. ปลุกพืชผักสวนครัว และใช้ปุ๋ยชีวภาพทดลองและจำหน่ายให้แก่ชาวบ้านที่สนใจในชุมชน มีการแบ่งกลุ่มกันหาวัสดุและนำมาหมักรวมกันและทดลองเปรียบเทียบจากจำนวนน้อยไปจำนวนมาก จึงได้ขยายจำนวนผลผลิตให้มากขึ้นกว่าเดิม

3. การทำขนมขาย ทำได้เฉพาะช่วงปิดเทอมเพราะเป็นของสดๆ ที่ขายให้แก่คนในหมู่บ้านเป็นขนมไทย เช่น ขนมถั่วแปบ ขนมเทียน ขนมสอดไส้ และขายน้ำแข็งไส ในช่วงปิดเทอม สำหรับอุปกรณ์ในการทำไปขอคำแนะนำจากคนในท้องถิ่น และบางคนก็ให้ยืมอุปกรณ์มาทดลองก่อน เช่น ม้าไสน้ำแข็ง ถ้วย-ขาม ขวดโหล และการทำขนมก็จะใช้ผักทำจากภูมิปัญญา เช่น ขนมถั่วแปบปาลอง ขนมเทียนปาลมุล ขนมสอดไส้อาจารย์ละเอียด ซึ่งได้สอนในวิชา กพอ. ในโรงเรียนบ้านน้ำพี้มิตรภาพ ที่ 214 อยู่แล้ว

สำหรับหมู่ที่ 5 และหมู่ที่ 6 นั้นไม่ได้ผล เพราะกลุ่มเยาวชนจะเป็นผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 15-25 ปี จะเป็นผู้ที่อยู่ในวัยที่ต้องทำงาน เช่น รับจ้างและเป็นงานช่างแล้วการรวมกลุ่มไม่ดีเท่าที่ควร เพราะต่างคนก็มีภาระกิจบางที่ก็กำลังเรียนจะกลับมาในช่วงเย็นก็จะพบกัน เฉพาะเล่นกีฬาที่โรงเรียนเท่านั้น ส่วนวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ ก็จะไปรับจ้าง

หมู่ที่ 7

กลุ่มที่ 1

1. เลี้ยงไก่พื้นเมืองจะเป็นเด็กผู้หญิง 6 คน เด็กผู้ชาย 3 คน ร่วมกันทำโรงเรือนแล้วขอไก่จากผู้ปกครองมารวมกันแล้วไปศึกษาวิธีการดูแลและวัคซีนจากสัตวแพทย์ ปศุสัตว์ประจำอำเภอและดูแลเปรียบเทียบการไข่ และออกไข่ และการฟักไข่ อาหารที่ใช้นอกจากข้าวเปลือกแล้วเด็กจะนำเศษอาหารและเศษผักที่เหลือใช้แล้วมาให้เป็นอาหาร การวางแผนและกตึกาในการดูแลและขยายพันธุ์ การจำหน่ายผลผลิตโดยหาตลาดจากคนในหมู่บ้าน

2. การทำปุ๋ยหมัก เดิมเป็นเด็กและเยาวชนกลุ่มเดิมที่ทำอยู่แล้ว โดยใช้วิธีการไปศึกษาความรู้จาก “ป่าแดง” เกษตรตำบลซึ่งเด็กก็รวมตัวกันทำปุ๋ยหมักขายและขยายผลผลิตให้มากกว่าที่เคยทำ คือขยายบ่อหมักให้ใหญ่และกว้างกว่าเดิม และประชาสัมพันธ์และหาผู้ซื้อตามสวนต่างๆ

ซึ่งจะสามารถเพิ่มรายได้และทำจนครบวงจร เด็กในกลุ่มนี้จะมีการจดบันทึกวิธีการทำและลงบัญชีการรับและการจ่ายเงินไว้พร้อมทั้งนำรายได้จากการจำหน่ายมาเปรียบเทียบและปรับปรุงผลผลิตของตนให้ได้มาตรฐาน เช่น มีครั้งหนึ่งที่กลุ่มเด็กใช้วิธีหมักแล้วนำใส่ถุงตั้งวางเป็นชั้นไว้พอฝนตกมามากเกินไปปุ๋ยหมักที่มีอยู่น้ำยังเข้ามากเกินไป ทำให้ผู้ซื้อเกี่ยวเรื่องจำนวนปุ๋ยในถุงว่ามีปริมาณลดลงไป กลุ่มเด็กจึงได้รวมตัวกันทำใหม่และชุดหลุมให้กว้างๆ และหาเศษกากถั่วเหลืองมาหมักกับมูลไก่ มูลสุกร และใส่สาร EM ลงไปและกลับทุกๆ 15 วัน จะเห็นได้ว่าพอได้เวลาจำหน่ายปุ๋ยหมักจะกลายเป็นดินร่วมขุยไม่มีน้ำขังมากจนเกินไป

กลุ่มที่ 2

1. การปั้นลูกประคำ เนื่องจากเด็กและเยาวชน ในกลุ่มนี้มีผู้ปกครองที่นำเศษเหล็กน้ำพิมาปั้นแล้วย้อมสี และร้อยเป็นของชำร่วย เด็กจะศึกษาวิธีการทำจากผู้ปกครองและพี่เลี้ยง แล้วนำผลผลิตที่ได้มาปรับปรุงให้รูปแบบผลผลิตออกมาให้ทันสมัยและสามารถใช้เป็นเครื่องประดับได้ เด็กจะรวมกลุ่มกันทำในช่วงวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ และจะรวมกลุ่มกันที่บ้าน “น้องโอ” หมู่ที่ 7 ที่กำลังศึกษาอยู่วิทยาลัยสารพัดช่าง จังหวัดอุดรธานี ได้ร่วมกันปรับปรุงผลิตภัณฑ์ของกลุ่มและนำไปจำหน่ายที่พิพิธภัณฑ์เหล็กน้ำพี้และร้านค้าปลีกในตำบล

2. การปลูกพืชผักสวนครัว เด็กจะปลูกพืชผักสวนครัวเป็นกลุ่มเพื่อรับประทานในครอบครัว จึงรวมกลุ่มกันทำเพราะดูแลง่ายและเห็นผลได้เลย ถ้าปลูกมากก็จะจำหน่ายเพราะเด็กจะใช้ปุ๋ยคอกและปุ๋ยหมักในการทดลองว่าผักจะเจริญเติบโตหรือไม่

หมู่ที่ 8

กลุ่มที่ 1

1. เลี้ยงไก่พันธุ์พื้นเมือง เด็กกลุ่มนี้จะเป็นเด็กผู้ชายทั้งหมด 10 คน และได้ทำโรงเรียนเองทุกขั้นตอน โดยมีประธานกลุ่ม คือ เด็กชายกฤษณะ แก้วอาณา และมีผู้ปกครองพี่เลี้ยงช่วยเหลือเด็กในกลุ่มนี้บอกกับทีมงานว่า รู้สึกภูมิใจมากที่สร้างโรงเรียนและมีความรู้สึกเหมือนสร้างบ้านได้ เด็กจะร่วมกันทำตาสายกันไม่ให้ไก่ออกไปหากินไกลและจำกัดบริเวณ แต่เลี้ยงแบบธรรมชาติเด็กจะนอนเฝ้าไก่ในช่วงไก่เติบโตเต็มที่ และมีปัญหาคือในช่วงที่เลี้ยงพอจะได้ขายเกิดโรคระบาดจึงทำให้ไก่ตาย เด็กก็เลยแก้ไขปัญหาด้วยการไปขอไก่จากผู้ปกครองมาอีกคนละ 5 ตัว และฉีดยาป้องกันโรค แล้วเลี้ยงใหม่อีกครั้งหนึ่ง

2. การเพาะปลวก เด็กในกลุ่มนี้ต้องการเพาะปลวกเพื่อเอาไว้ให้ไก่กิน ด้วยการไปถามผู้รู้และภูมิปัญญาพื้นบ้าน แนะนำให้นำหญ้าคามาทับถมกันแล้วใช้น้ำรด เพื่อให้ความชื้นแล้วนำกระสอบมาคลุมทิ้งไว้ 45 วัน ก็จะเกิดปลวกในบริเวณนั้นแล้วก็นำมาเป็นอาหารให้แก่ไก่และปลา

กลุ่มที่ 2 เด็กในกลุ่มนี้จะมีความโดดเด่นที่สุดในบรรดา 8 หมู่ และทำได้จนมีเงินทุนหมุนเวียน และมีการจัดตั้งกองทุนของกลุ่ม โดยการเพาะเห็ดหูหนูและการทำปุ๋ยหมัก

1. การเพาะเห็ดหูหนู เด็กกลุ่มนี้เป็นผู้ปลูกเห็ดหูหนูด้วยตัวเองด้วยความตั้งใจ และทุกอย่าง เช่น เด็กในกลุ่มนี้จะมีฟืนเลื่อยที่เข้มแข็ง คือนายถนอม ขวัญเสือ จะพาเด็กไปตัดไม้ในสวนของตนเพื่อนำมาทำโรงเรือนที่ถาวร ผู้ปกครองจะช่วยออกหญ้าคาและน้ำมันรถพร้อมช่วยกันขนทรายมารองพื้น ช่วยเด็กเพาะเชื้อเห็ด และบอกวิธีการดูแลรักษา การเก็บ การจำหน่าย ในช่วงแรกเด็กยังไม่รู้จักการจดบันทึกทางเคหะกิจได้มาดูงานพร้อมเกษตรตำบลก็แนะนำให้จดบันทึกขั้นตอนวิธีการทำ และเกิดปัญหาการให้น้ำมากเกินไปผู้ใหญ่ก็แนะนำให้รดให้น้ำ 2 วัน/ครั้ง จนเห็ดออกและเด็กขายได้ ในช่วงแรก 3 ก.ก./วัน และเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เป็น 10 ก.ก./วัน และนำเงินมาแบ่งกันและทำทุนต่อไป เด็กจะมีการวางกฎกติกาของกลุ่ม โดยจะจัดคนมารดน้ำวันละ 2 คน ถ้าหากใครมาไม่ได้ปรับคนละ 5 บาท และจะมีการรวมทุนกันวันละ 1 บาททุกวัน และลงบัญชี แล้วนำมาเปรียบเทียบว่าวันใดเห็ดออกแล้วขายได้มากที่สุด และบันทึกขั้นตอนการทำและชื่อกลุ่มไว้หน้าโรงเรือน

2. การทำปุ๋ยหมัก เด็กและเยาวชนกลุ่มนี้ได้ไปศึกษาดูงานจากหมู่ที่ 7 กลุ่มที่ 1 ศึกษาวิธีการทำปุ๋ยหมักแล้วเด็กจะมาร่วมกันทำและผู้ปกครองช่วยเหลือบ้าง ขนาดของหลุมหมักปุ๋ยจึงใหญ่ที่สุดในบรรดาทุกกลุ่มเพราะอยากขายให้ได้จำนวนมากๆ จึงทำมากขึ้นกว่ากลุ่มเดิมและช่วยกันเก็บวัชพืชมาใส่ด้วยกัน เด็กจะไปติดต่อตามสวน และผลิตปุ๋ยหมักส่งไว้ในอัตราถุงละ 10 บาท เด็กมีการจดบันทึกขั้นตอนการทำไว้ เพื่อจะได้ปรับปรุงต่อไป

1.3 จุดอ่อน จุดแข็ง ปัญหาและอุปสรรคของกลุ่มเด็กและเยาวชน

จุดอ่อนของกลุ่มเด็กและเยาวชน

จากการศึกษาและจากการจัดเวทีทำกิจกรรมร่วมกันพบว่ากลุ่มเด็กและเยาวชนมีจุดอ่อนดังนี้

1. เด็กไม่รู้จักการนำความรู้ในการศึกษาในโรงเรียนมาพัฒนาตนเอง เช่น วิชาคณิตศาสตร์สามารถนำมาช่วยในการจดบันทึกการทำรายการของบัญชีได้ การจดบันทึก ค่าเปรียบเทียบในแต่ละวัน วิชา กพอ. เรื่องเกี่ยวกับงานเกษตร-งานช่าง ซึ่งสามารถนำมาทดลองปฏิบัติได้ในชีวิตประจำวัน

2. การศึกษาดูงานมักจะถูกจำกัดด้านเวลา คือ ไม่สามารถปฏิบัติกิจกรรมได้ในวันหยุด ยกเว้นบางหน่วยงาน เช่น นิคมพัฒนาภาคเหนือและนิคมลำน้ำน่าน เพราะเยาวชนส่วนใหญ่ กำลังศึกษาอยู่ หากไปวันทำการก็จะมีผลกระทบต่อการเรียน เพราะทางโรงเรียนต้องลงขาด

3. การทำกิจกรรมกลุ่มจะต้องรู้จักรับผิดชอบตรงต่อเวลา และมีการพัฒนาตนเองให้ทันระยะเวลา การบริหารเวลา ในการทำกิจกรรมกลุ่ม ซึ่งหากลงมือทำแล้วไม่ดูแลเอาใจใส่งาน กิจกรรมของกลุ่ม การพัฒนาก็จะไปได้ยากและจะต้องหยุดชะงักแค่เพียงเท่านั้น เด็กจะต้องรู้จักบริหารเวลาว่าควรจะทำกิจกรรมส่วนตัวเวลาใด และกิจกรรมกลุ่มเวลาใด

4. เด็กและเยาวชนยังขาดการจดบันทึกสิ่งที่ตนเองได้ทำกิจกรรมต่างๆ เช่น ขั้นตอนวิธีทำและการตั้งกติการะเบียบของกลุ่ม เพื่อใช้ในการจัดการรูปแบบของการทำงานกลุ่มมีผลกระทบเมื่อมีคนถามหรือให้อธิบายก็จะไม่มั่นใจในการตอบและจะปรับปรุงก็ไม่พบขั้นตอน เพราะขาดการบันทึก แม้จะเปรียบเทียบก่อน-หลัง ก็ไม่สามารถทำได้เพราะขาดการจดบันทึก เช่น การปลูกพืชผักสวนครัว ทำปุ๋ยชีวภาพ ปุ๋ยหมัก และสารเคมีใช้ทดลองทำว่าผลผลิตที่ได้ อย่างไร จะดีกว่ากันอย่างไร

5. การจัดทำบัญชีรายรับและรายจ่ายในกิจกรรมที่ทำไป เช่น การขายของลงทุนไปเท่าไรและได้กำไรเท่าไร การจดบันทึกบัญชีรายรับ และจำนวนเห็ดที่ออกก็กิโลกรัม ในแต่ละวัน เช่น วันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2545 เห็ดออกจำนวน 10 ก.ก.ๆละ 20 รวมเป็นเงิน 200 บาท แล้วเด็กลงรายรับ 20 บาท วันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2545 เห็ดออกจำนวน 9.5 ก.ก.ๆ 20 บาท รวมเป็นเงิน 190 บาท

แนวทางการลดจุดอ่อนของกลุ่มเด็กและเยาวชน

เชื่อมโยงกลุ่มเด็กและเยาวชน กลุ่มแกนนำเครือข่าย ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และระดมสมองโดยการจัดเวทีในแต่ละเดือนให้นำปัญหาที่พบมาคุยกันและร่วมมือกันแก้ไขปัญหาร่วมกัน และเชิญผู้รู้มาให้คำแนะนำและให้ความรู้ ประสานงานกับครูในโรงเรียนให้ช่วยดูแลและให้ความรู้เพิ่มเติมในเรื่องการนำความรู้จากในบทเรียนมาทดลองในการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม รวมทั้งพี่เลี้ยง ผู้รู้ และผู้ปกครองที่เป็นที่ปรึกษาเด็กควรจะให้ความรู้เรื่องการจดบันทึกและวิธีการจดบันทึกการเปรียบเทียบของกิจกรรมก่อน-หลัง และการนำมาเปรียบเทียบแล้วร่วมกันตรวจสอบได้ โดยการดูแลเรื่องการจดบันทึกและรู้จักการลงบัญชี จัดให้มีกิจกรรมร่วมกันระหว่างแกนนำในกลุ่มร่วมกันประชุม จัดกิจกรรมศึกษาดูงานในกลุ่มเด็กที่มีระบบการจัดการที่ดีเพื่อนำมาปรับปรุงหรือเป็นตัวอย่างในการปฏิบัติต่อไปของเด็ก

จุดแข็งกลุ่มเด็กและเยาวชน

จากการศึกษาพบจุดแข็งของกลุ่มเด็กและเยาวชนหลาย ๆ ด้านในการหนุนเสริมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของกลุ่มเด็ก คือ

1. กลุ่มผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการมากมาย ซึ่งสามารถเป็นตัวอย่าง ในการดำเนินงานในกิจกรรมกลุ่มของเด็กได้ ซึ่งเป็นผลดีแก่กลุ่มเด็กคือ

- มีภูมิปัญญาผู้รู้ในท้องถิ่น
- มีกลุ่มอาชีพ ที่รวมกลุ่มกันทำโดยผู้ใหญ่ มีการบริหารเป็นกลุ่ม มีประธาน เลขานุการ เภรณิก ปฎิคมและสมาชิกกลุ่ม มีโครงสร้างของกลุ่มที่เป็นตัวอย่างที่ดีให้เด็กได้ เห็นโดยรูปนาม ซึ่งประกอบด้วย

กลุ่มผู้นำที่ไม่เป็นทางการ (กลุ่มอาชีพ)

- กลุ่มทอผ้าพื้นเมือง
- กลุ่มตีดาบ
- กลุ่มผู้นำสตรี
- กลุ่มแปรรูปอาหาร

กลุ่มผู้นำที่เป็นทางการ

- เกษตรตำบล
- สาธารณสุข
- เกษตรตำบล
- เทคโนโลยีการเกษตร
- ภูมิปัญญาในท้องถิ่น
- ผู้รู้

กลุ่มทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการนี้ นอกจากจะเป็นตัวอย่างในการเป็นโครงสร้าง การดำเนินงานของกิจกรรมกลุ่มแล้วยังช่วยเป็นที่เลี้ยงให้แก่กลุ่มเด็กและเยาวชนต่างๆ เช่น กลุ่มแปรรูปอาหาร เป็นที่เลี้ยงให้แก่กลุ่มเด็กหมู่ 1 หมู่ 2 หมู่ 3 และหมู่ 4 เกษตรตำบล เคนะกิจ กศน. เทคโนโลยีการเกษตรเป็นที่เลี้ยงให้แก่เด็กหมู่ที่ 2,7 และ 8

2. เด็กมีกลุ่มแกนนำเครือข่ายเดิมที่มีอยู่บ้างกระจายจากกองทุนเด็กทุกขั้วและ ได้ทำกิจกรรมต่อเนื่องมาจกปี พ.ศ. 2543 ถึงปัจจุบัน ซึ่งได้ทุนจาก SIF ซึ่งเด็กได้ทำ กิจกรรมการทำปุ๋ยหมักขาย การทำขนมขาย ถั่วเคลือบโอวัลติน ส่งร้านค้าในตำบล

3. มีเครือข่ายเด็กจำนวน 200 กว่าคน ซึ่งเข้ามาอยู่ในโครงการด้วยความสนใจ และ เต็มใจในการเข้ามาอยู่ในโครงการซึ่งการเข้ามาอย่างสนใจนี้เกิดจากการเห็นตัวอย่างของ กลุ่มแกนนำหรือกลุ่มเดิมที่มีอยู่แล้ว และถึงว่าเป็นตัวอย่างของกลุ่มเด็กที่ดีในตำบลทำให้เกิด เข้ามารวมกลุ่มแล้วตนเองจะเป็นคนหนึ่งในตัวอย่างของกลุ่มเด็กที่ดีนั้นได้เช่นกัน

แนวทางการเสริมจุดแข็ง

แนวทางการเสริมจุดแข็งในการพัฒนากลุ่มเด็กและเยาวชนให้มีความเข้มแข็งและมีความต่อเนื่อง คือ ให้เด็กได้ศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มผู้รู้ ผู้นำที่เป็นทางการ ศึกษาโครงสร้างของกลุ่ม บทบาทหน้าที่ของตนที่มีต่อกลุ่มของตน จากผู้ใหญ่แล้วนำมาปรับใช้กับบทบาทและหน้าที่ของตนเองที่มีต่อกลุ่มได้โดยการไปขอคำแนะนำ ศึกษาดูงานและเชิญมาให้ความรู้กับกลุ่ม ระหว่างการจัดเวทีได้เชิญเข้าร่วม เชิญมามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของโครงการ ซึ่งมีผลดีในการพัฒนาความคิดสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กให้เห็นตัวอย่างที่ดีและรับบทบาทหน้าที่ของตนยิ่งขึ้น ซึ่งแจ้งให้ให้ผู้รู้ ผู้นำ และผู้ทรงคุณวุฒิในหมู่บ้านให้ทราบแนวทางการดำเนินงานของโครงการและร่วมประชุมและเชิญเข้าร่วมเวที เพื่อให้ได้ข้อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเด็กและผู้รู้ ให้เด็กเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาและบำเพ็ญประโยชน์ร่วมกับผู้ใหญ่ตามสถานที่ต่างๆ ใช้วิธีการและข้อตกลงร่วมกันพัฒนาสถานที่และสิ่งสาธารณประโยชน์ต่างๆ ในชุมชน

ปัญหาและอุปสรรคที่พบในกลุ่ม

ผู้นำชุมชนในบางหมู่บ้านยังไม่เห็นความสำคัญของการรวมกลุ่มของเด็ก จะเห็นได้จากการเชิญเข้าร่วมในเวที แต่พอโครงการดำเนินการไปจนถึงขั้นตอนการทดลองปฏิบัติทำกิจกรรมกลุ่มของเด็กๆ และเด็กๆ ตั้งใจทำและมีคนสนใจในโครงการมากขึ้น ผู้นำกลุ่มนี้จึงปรับเปลี่ยนพฤติกรรมโดยการให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนกลุ่มเด็กมากขึ้น กลุ่มเด็กขาดงบประมาณในการดำเนินงาน เพราะการทำกิจกรรมกลุ่มบางอย่างต้องใช้งบประมาณในการลงมือปฏิบัติ กิจกรรมเช่นจะทำโรงเรือนก็ต้องไปตัดไม้และขนไม้มา ต้องใช้รถ รถก็ต้องการน้ำมัน หรือการเพาะเลี้ยงปลาต้องมีทุนสำหรับซื้อพันธุ์ปลาและอุปกรณ์ เช่น ท่อน้ำ ทำบ่อ เพาะเลี้ยง แต่เด็กก็แก้ไขปัญหาโดยการระดมทุนจากผู้ใหญ่เดือนละ 10 บาทคน แล้วนำมาไว้กองกลางเพื่อบริหารโดยประธานกลุ่มเด็ก เลขานุการ เภรณิกของทุกกลุ่มเด็กทั้งหมดในรูปคณะกรรมการ หากกลุ่มใดจะนำไปลงทุนหมุนเวียนก็สามารถทำโครงการขึ้นมารองรับได้ นอกจากปัญหาในด้าน ผู้นำชุมชนและงบประมาณแล้วส่วนสำคัญในอีกประการหนึ่งคือ พื้นที่ของแต่ละหมู่บ้านเอื้ออำนวยในการทำกิจกรรมกลุ่ม ในรูปคณะกรรมการกลางได้ เพราะจำนวนคนมีจำนวนมากและรวมตัวกับทำกิจกรรมกลุ่มใหญ่ได้ยาก จึงแยกตัวไปทำกลุ่มย่อย แล้วแต่ความสนใจของแต่ละกลุ่มจึงไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มเด็ก จัดบันทึกและการกำหนดกฎเกณฑ์ของแต่ละหมู่บ้านจะไม่เหมือนกัน ซึ่งในตอนแรกมีปัญหา เรื่องความรับผิดชอบของสมาชิกกลุ่มหรือทำงานไม่ต่อเนื่อง รวมถึงการขาดความต่อเนื่อง ทางกลุ่มจึงได้วางกฎเกณฑ์กันเองเพื่อให้บังคับในกลุ่ม ซึ่งจะไม่เหมือนกัน เช่น

- หมู่ 8 กลุ่ม 2 หากสมาชิกไม่มารดน้ำเห็ดก็จะใช้วิธีปรับวันละ 1 บาท / ครั้ง/คน และเก็บระดมทุกวันละ 1 บาท
- หมู่ 1 สมาชิกของกลุ่มจะร่วมกันทำขนมพร้อมกันและแบ่งสายกันไปขาย โดยใช้รถจักรยานขี่ไปขายพร้อมๆกันแต่คนละเส้นทาง
- หมู่ 7 สมาชิกจะมาร่วมกันปั้นลูกประคำในช่วงบ่ายวันเสาร์ – อาทิตย์
- หมู่ 2 สมาชิกจะต้องมาช่วยกันกรอกกและคัดเชื้อเห็ดบรรจุลงขวดในช่วงวันหยุดเสาร์ – อาทิตย์

ตอนที่ 2 ศักยภาพชุมชนที่เอื้อต่อการพัฒนาเครือข่ายเด็กและเยาวชน

ชุมชนตำบลน้ำพี้ถึงแม้จะเป็นชุมชนที่อยู่ใกล้ตัวเมืองและมีข้อจำกัดหลายด้าน แต่ด้วยศักยภาพที่มีอยู่ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งสามารถสนับสนุนกลุ่มเด็กและเยาวชนให้มีคุณภาพที่ดีขึ้น โดยศักยภาพที่เอื้อต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนนั้น สามารถนำเสนอได้ดังนี้

1. **ด้านพื้นที่** ตำบลน้ำพี้มีทรัพยากรที่มีคุณค่ามาก มีเนื้อที่เป็นที่ราบและติดต่อกันได้ทุกหมู่ ซึ่งเป็นบริเวณกว้างอุดมด้วยทรัพยากรในท้องถิ่นมากมาย เช่น แร่เหล็กน้ำพี้ ซึ่งกลายเป็นผลิตภัณฑ์ตำบลที่เป็นรายได้หลักและรายได้เสริม สำหรับผู้ที่ลงมือปฏิบัติจริงๆ เอื้อต่อการพัฒนาเครือข่ายเด็ก เพราะเด็กจะฝึกปฏิบัติจากผู้ใหญ่แล้วนำมาทดลองทำโดยใช้วัตถุดิบและความคิดสร้างสรรค์งานออกจำหน่ายตามร้านค้าปลีกและส่ง ร้านค้าส่งในรูปของข้าวสวยและผลิตภัณฑ์ที่เป็นเครื่องประดับ เครื่องกลางของขลัง

2. **ด้านชุมชน** คนในชุมชนมีความใกล้ชิดและสัมพันธ์กันมาแต่ช้านาน มีภาษาพูดและวัฒนธรรม ประเพณีเดียวกัน ที่จะเป็นเครื่องสื่อความหมายของคนที่มีเหมือนครอบครัวเดียวกัน ทำให้เอื้อต่อการพัฒนาเครือข่ายเด็ก คือ เด็กจะได้รับการอบรมให้เชื่อฟังผู้ใหญ่และให้ความสำคัญกับผู้ใหญ่ จะดูตัวอย่างจากสิ่งที่ผู้ใหญ่ปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยก่อน โดยมีประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นสื่อเชื่อมโยงให้เกิดการทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น มีประเพณี

1. ทำบุญกลางบ้าน ก่อพระทรายขาวเปลือก เป็นการนำประเพณีมาเชื่อมโยงความสัมพันธ์ให้คนรักสามัคคีปรองดองกัน

2. ทำบุญ มณัสการพระพุทธบาทสี่พัน (พระบรมไตรโลกนาถ) เด็กจะเห็นผู้ใหญ่ช่วยเหลือกัน ทำให้เกิดความรักต่อกันเพราะคิดว่ามาจากตระกูลเดียวกัน ทำให้เด็กและเยาวชนเห็นตัวอย่างที่มีและสืบทอดจากบรรพบุรุษต่อไป

3. การรู้จักใช้ภูมิปัญญาในท้องถิ่น ให้เกิดประโยชน์โดยให้ความสำคัญแก่ผู้สูงอายุ และเคารพศรัทธา เชื่อถือ ตลอดจนรู้จักมอบน้อมถ่อมตนในการสังเกต ศึกษาและทดลอง ปฏิบัติกิจกรรม หากมีปัญหาก็จะปรึกษากับผู้ที่มีอยู่

3. ด้านภูมิปัญญาในท้องถิ่น/กลุ่มอาชีพ ที่เอื้อต่อการพัฒนากลุ่มเด็กขอความช่วยเหลือได้

ภูมิปัญญาในท้องถิ่น ซึ่งได้จากการสำรวจและเสนอแนะของกลุ่มเด็กและเยาวชน

- กลุ่มตีเหล็ก
- กลุ่มแปรรูปอาหาร
- คุณยายลมุล ดีเพชร ทำขนมวันมะพร้าว หมู่ 2
- คุณยายนี้ หมู่ 5 สานแห
- ป้าเศียร หมู่ 5 ทำไส้กรอกหมูสูตรโบราณ
- ตาทอง หน้าวัด หมู่ 3 เพาะถั่วงอกแบบโบราณ
- ป้าเพ็ญ หมู่ 5 ทำไอศกรีม
- ลุงนิร หมู่ 8 การเพาะปลูก

ภูมิปัญญาในท้องถิ่นเหล่านี้เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มเครือข่ายมากเพราะ เด็กจะเข้าไปพบ และศึกษาหาความรู้ อีกทั้งช่วยเหลือแนะนำให้เด็กสามารถฝึกปฏิบัติได้จากของจริงและเมื่อพบกับปัญหาก็จะกลับมาขอคำชี้แจงจากผู้รู้ทบทวนเรื่องขั้นตอน กระบวนการทำกิจกรรม เพื่อปรับปรุงให้มีเท่าที่ควร ซึ่งการที่จะทราบได้ว่าในหมู่บ้านมีภูมิปัญญาในท้องถิ่นเป็นใครและมีควมสารถด้านใดในแต่ละด้านจะทราบได้จากการจัดเวทีย่อยและเวทีกลาง จากนั้นเด็กจะแบ่งกลุ่มกันเข้าไปศึกษาจากภูมิปัญญา ดูวิธีการเพื่อการสาธิตและจดบันทึกขั้นตอนการดำเนินงานและฝึกทำจนคล่องแล้วนำมาปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสภาพของกลุ่มเครือข่ายที่มีอยู่

กลุ่มอาชีพ ในการพัฒนาเครือข่ายมีกลุ่มอาชีพที่เกี่ยวข้อง คือ

- กลุ่มแปรรูปอาหาร
- กลุ่มผู้ผลิตและจำหน่าย ผลิตภัณฑ์จากแร่เหล็ก
- กลุ่มทำเครื่องเรือนจากเศษวัสดุที่เหลือใช้
- กลุ่มเทคโนโลยีการเกษตร
- กลุ่มเพาะพันธุ์เชื้อเห็ดนางฟ้า , เห็ดหูหนู

โดยเด็กจะค้นพบและเสนอกลุ่มมาจนครบแล้วเด็กได้ไปศึกษาดูงานและนำมาปฏิบัติ โดยที่มีกลุ่มอาชีพเป็นที่เลี้ยงอยู่ห่างๆ และเด็กได้โครงสร้างการบริหารการจัดการกลุ่มจากตัวอย่าง กลุ่มผู้ใหญ่ มีการแบ่งบทบาทและหน้าที่เพื่อเป็นแนวทางของกลุ่มเด็กต่อไป

ด้านผู้นำชุมชน ได้รับความร่วมมืออย่างดีในการทำกิจกรรม และให้การสนับสนุนในด้านต่างๆ และเครือข่ายโดยมีผู้นำที่ให้การสนับสนุนดังนี้

1. ผู้อำนวยการกวี แสนคำ หมู่ 4 ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านน้ำพี้มิตรภาพที่ 214 ช่วยเหลือด้านการเป็นศูนย์รวมผลการประชาสัมพันธ์ปราชญ์ชาวบ้าน
 2. นายสุเด่น คำดวง ประธานองค์การบริหารส่วนตำบล หมู่ 4 ให้การประสานงานเรื่องสถานที่ในการจัดเวทีและการศึกษาดูงานในท้องถิ่นให้แก่เด็ก
 3. นางจุฑารัตน์ ศรีปาน ประธานกลุ่มทอผ้าพื้นเมือง หมู่ 1 เป็นผู้ให้ความรู้และสาธิตวิธีการทอผ้าพื้นเมืองและสนับสนุนการแปรรูปอาหารเป็นผลิตภัณฑ์
 4. นางนาค ดวงทอง ประธานกลุ่มแปรรูปอาหาร หมู่ 1 เป็นวิทยากรสาธิตการทำขนมของหมู่ 1
 5. คุณลุงชั้น บุญมีรักษ์ กลุ่มตีเหล็ก หมู่ 4 สาธิตและถ่ายทอดการทำผลิตภัณฑ์และตีดาบ
 6. ผู้ใหญ่ดวงแข มาบุญลือ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 3 เป็นผู้ให้การประสานงานการจัดเวทีและเป็นที่ปรึกษา กลุ่มหมู่ 3
 7. ผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่ การสนับสนุนงบประมาณและอาคารสถานที่ในการจัดเวทีและระดมความคิด
 8. เกษตรตำบล ให้การช่วยเหลือสูตรปุ๋ยชีวภาพ การทำปุ๋ยหมักและสารเคมี
 9. เคนะกิจ ให้การสนับสนุนเรื่องการแปรรูป และการเพาะเห็ด การลงบัญชี
- ซึ่งทั้งหมดมีผลดีต่อการพัฒนาเครือข่าย โดยเด็กและเยาวชนได้รับการสนับสนุนเรื่องอาคารสถานที่ในการจัดเวที สนับสนุนด้านงบประมาณ ซึ่งให้บางส่วนทางองค์การบริหารส่วนตำบลได้ร่วมช่วยสนับสนุน ช่วยเป็นวิทยากรภายนอกให้ความรู้แก่กลุ่มเด็ก ร่วมกันประสานงานและประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มเด็กในการจำหน่าย

ด้านการสนับสนุน

จากองค์ในพื้นที่ได้แก่ โรงเรียน ได้รับการสนับสนุนจากบุคลากรครูในท้องถิ่นของโรงเรียน บ้านน้ำพี้ในเรื่องการระดมความคิดและการจัดการกลุ่มเด็ก คือ

1. อาจารย์สมหมาย ในฟอง ร่วมระดมเด็กและดูแลเรื่องการรวมกลุ่ม การดำเนินงานของกลุ่ม
2. อาจารย์ฉลวย มีแก้วเกม ร่วมระดมเด็กและดูแลเรื่องการรวมกลุ่ม การดำเนินงานของกลุ่ม
3. ประสานงานระหว่างทีมงานและเด็ก ซึ่งจะมีผลดี คือโครงการจากสนโรงเรียน และสามารถเป็นที่ปรึกษาแนะนำของเด็กได้ ซึ่งโดยภาพรวมครูในโรงเรียนของถิ่นสามารถใกล้ชิดและชี้แนะให้พัฒนายิ่งขึ้นไปได้

สถานีอนามัยประจำตำบล มีคุณหม อภิโชค เป็นผู้ให้ความรู้และดูแลเรื่องสุขภาพการรักษาตนให้ปลอดภัยจากสิ่งเสพติด การวางตัวและบุคลิกภาพที่มีในการกล้าแสดงออกที่ถูกต้องต่อบุคคลรอบตัวและใกล้ชิด โดยจะให้ฝึกเวลาร่วมเวทีการเข้าใจบุคคลอื่นๆ การยอมรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

องค์การบริหารส่วนตำบล ให้ความช่วยเหลือด้านอาคารสถานที่ในการจัดเวทีกลุ่มย่อย และเวทีกลาง ซึ่งเคยเสนอไปจัดที่หอประชุมบ่อเหล็กน้ำพี้ ซึ่งแยกตัวเป็นเอกเทศ และด้านงบประมาณ ส่วนที่ร่วมกันสมทบกับผู้ปกครองและกองทุนในการร่วมกันทำกิจกรรมของกลุ่มเด็ก รวมทั้งจัดแข่งขันกีฬาเยาวชน ซึ่งนำกลุ่มเด็กไปแข่งขันกีฬาในระดับตำบล

เคหะกิจ ช่วยเหลือกลุ่มเด็กให้มีความรู้เรื่องการเพาะเห็ด การแปรรูปอาหารและการผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ ซึ่งมีผลดี คือกลุ่มเด็กได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากผู้รู้แล้วนำมาปรับใช้กับกิจกรรมของกลุ่มที่ตนสนใจ

เกษตรตำบล จะช่วยเหลือในการเป็นวิทยากร สาธิตการสอนเรื่องการเกษตร การเพาะเห็ด การเลี้ยงไก่ การเลี้ยงปลา การปลูกพืชผักสวนครัวที่ไม่ใช้สารเคมี การรู้จักการทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยชีวภาพ ขั้นตอนวิธีการทำรวมถึงให้เด็กได้รู้จักการทำแปลงทดลองสาธิตด้วยตนเอง ซึ่งผล คือเด็กได้รับความรู้แล้วนำมาปฏิบัติ รู้จักวิธีการเพาะเห็ดแล้วได้รายได้จากการขายเห็ด ตลอดจนรู้จักกระบวนการครบวงจร คือ สร้างโรงเรือน เพาะพันธุ์เชื้อ การดูแล การเก็บจำหน่าย การเปรียบเทียบ ลงบัญชี แบ่งรายได้ ทำกองทุนหมุนเวียนต่อไป แต่ก็ยังพบปัญหาและอุปสรรค เช่น รดน้ำมากเกินไปเห็ดไม่ออก และได้มีพี่เลี้ยงคอยให้คำปรึกษาและแนะนำให้แก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยการลดจำนวนการรดน้ำไป 2 วัน/ครั้ง จึงแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้

กศน. /บัณฑิตอาสา ช่วยเหลือในด้านองค์การท้องถิ่นเป่าฟี่เลี้ยงให้แก่กลุ่มเด็กช่วยดูแล เรื่องการกำหนดโครงสร้างของกลุ่ม กฎกติกาของกลุ่มในแต่ละหมู่มีประโยชน์มากเพราะบัณฑิตอาสาจะเป็นคนในพื้นที่และอยู่ใกล้ชิดกับกลุ่มเด็กจะมีวันที่เหมือนพี่สอนน้อง ซึ่งเป็นผลดีเพราะน้องจะเชื่อถือและรับฟังพี่บ้าง ช่วยเหลือดูแลเรื่องการลงบัญชี การสอนให้เด็กรู้จักการเขียนโครงการอย่างง่าย ๆ และบอกบทบาทหน้าที่ของแต่ละคนในโครงสร้างการบริหารจัดการ

กลุ่มแม่บ้าน ช่วยสนับสนุนในเรื่องการให้ความรู้ด้านการแปรรูปอาหาร เช่น การทำขนมของหมู่ที่ 1, 2 นั้น ในช่วงแรกๆ ยังมีรสชาติที่ไม่อร่อยไม่ค่อยได้มาตรฐานก็เลยไปเชิญ คุณจุฬาลักษณ์ คุณบุญเย็น ศรสุวรรณ มาช่วยให้ความรู้แล้วเด็กได้ทดลองทำปรับปรุง โดยเพิ่มน้ำตาล , โอวัลติน และเทคนิคในการทอดไม่ก็จะได้สีส้มและรสชาติที่อร่อยน่ารับประทาน รวมทั้งการจัดบรรจุถุงให้น่าสนใจ พอเหมาะกับปริมาณและราคา กลุ่มแม่บ้านยังได้รวบรวมและรับขนมของกลุ่มเด็กไปจำหน่ายที่พิพิธภัณฑสถานบ่อเหล็กน้ำพี้ ซึ่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวและมีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมในแต่ละวัน